

lev

LEV BLADET NR. 7. NOVEMBER 2018

Det gode liv - Fire generationer på en gård

Landsforeningen
LEV

UDVIKLING FOR UDVIKLINGSHÆMMEDE

FOKUS

10

Ændring af værgemålsloven på vej

LÆS OGSÅ

14

Er uniformen på vej tilbage?

Tag på højskole!

BLIV SET OG HØRT · FIND DET, DU ER GOD TIL · STYRK DINE RESSOURCER
KOM I BEDRE FORM · FIND NYE VENNER · BLIV UDFORDRET · HA' DET SJOVT

12-23 uger
Friluft- og bevægelseslinjen

12-23 uger
Billedkunstlinjen

12-23 uger
Musik- & dramalinjen

2 uger
Udeliv-kursus

FORÅR 2019

- Fælles studietur til Limfjorden
- 2 ugers Udeliv-kursus
- Spil på Sølund festival
- Kombiner dit linjefag med Slankelinjen

Et højskoleophold kan være en del af din STU

Djurslands Folkehøjskole

www.djfh.dk

Drammelstrupvej 15 • Tirstrup • 8400 Ebeltoft • Tlf. 87 52 91 20 • www.djfh.dk • post@djfh.dk

indhold

18

37

14

26

Landsforeningen
LEV

- 4 Kort nyt**
- 5 Leder** – Stemmeret til alle
- 6 Skoleklasser besøger GAIA** – Fordomme kastes overbord
- 10 Nye førstegangsvælgere** – Ændring af værgemålsloven på vej
- 14 Er uniformen på vej tilbage?** – Forsøgsprojekt med arbejdsdragter til pædagoger
- 16 Det går godt i Danmark** – Men hvor bliver velfærdsløftet af?
- 18 Det gode liv** – Fire generationer på en gård
- 23 Inklusion i virkeligheden** – Inspirationskonference
- 24 Medlemskampagne** – Send os din mailadresse og vind en iPad
- 26 Frivillig i LEV** – Lisa Marianne Røge er LEV-ven i Svendborg
- 30 Én samlet udredning, én indsats og plan** – Nyt regeringsudspil
- 32 Fokus på de tilknyttede foreninger** – Landsforeningen for Fragilt X syndrom
- 34 "Hellere 1000 kram end én knytnæve"** – Masterafhandling om magtanvendelse
- 37 LEVs sommerhuse**
- 41 LEV nyt**
- 42 Kort nyt**

AF AGNETE VESTERGAARD-KRISTENSEN

300 festgæster dansede og datede til Københavnerfesten 2018

Borgere med handicap fyldte lokalerne i Sundby Væksthus til årets brag af en Københavnerfest 2018. Her debatterede Joakim Ingversen kærlighed og sex med et hujende og begejstret publikum. Klumben og Raske Penge fik folk op af stolene til rap om Faxe Kondi, og også ved tombola og dåsekast, sminkesalon og speed dating gav folk den gas.

- Hvordan ved man egentlig, om man er venner eller kærester? spurgte Joakim Ingversen et oplagt publikum.

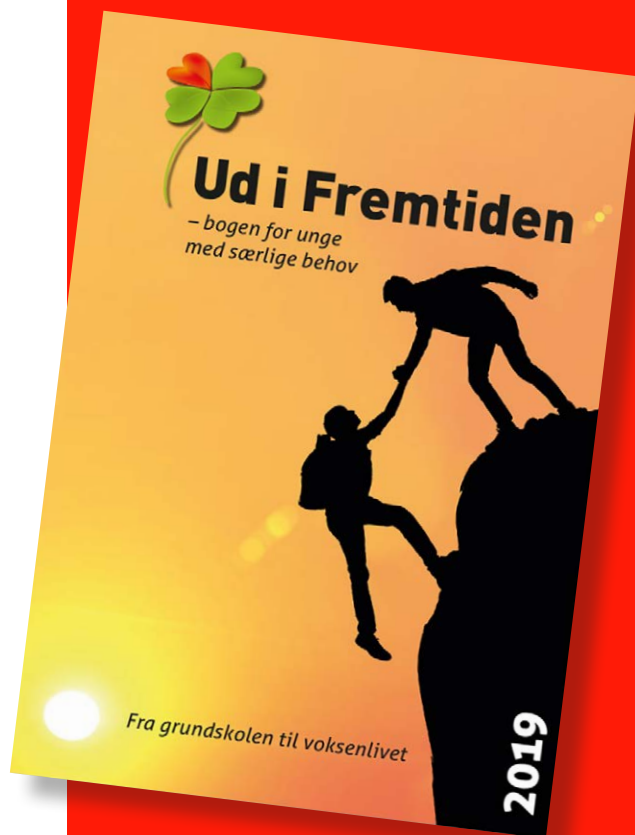
- Man har sommerfugle i maven, hvis man er forelsket i personen, svarede Dijana fra Medieskolen Juno og tilføjede: - Og så råsnaver man jo ikke sine venner, vel?

Joakim Ingversen hoppede ned fra scenen, og blandt publikum fandt han flere, der var forelskede eller drømte om en kæreste.

- Jeg håber, jeg finder en kæreste i aften, for jeg elsker damer, sagde Peter. TV-værten fik adskillige bud på, hvordan man finder kærligheden. Rådene lød blandt andet, at man skal være ærlig og åben, at man først bør lære hinanden at kende som venner og spørge den anden, før man begynder at kysse personen.

- Og så er det altid godt med blomster og chokolade, mente Viktor fra bostedet Vinklen.

Dermed var der lagt op til at fortsætte ud og tjekke de mange ophængte Meet up-datingprofiler eller give sig i kast med speed dating.

Bogen for unge med særlige behov 2019

Den tiende udgave af "Bogen for unge med særlige behov" er nu på gaden. Bogen, der også kan ses som et opslagsværk, omhandler regler og love, uddannelsesmuligheder efter folkeskolen, STU-loven, særligt tilrettelagte gymnasiale uddannelser, EUD, visitation, uddannelsesplan og jobmuligheder.

Nyt i 2019-udgaven er et afsnit om Særligt Tilrettelagt Beskæftigelse (STB). Bogens register, der er regionalt inddelt, er blevet udvidet. Her kan man i samlet oversigt finde opholds- og bosteder, specialefterskoler og andre uddannelsessteder med STU eller særlige specielle tilbud.

Bogens målgruppe er forældre og pårørende til børn og unge med særlige behov samt specialvejledere, fagpersoner og skoler med specialklasser eller inkluderede elever.

Bogen for unge med særlige behov 2019

Udgivet af Forlaget KSI

ISBN 978-87-998440-0-5

Pris kr. 244,- inkl. moms og forsendelse

Stemmeret til alle - langt om længe

AF ANNI SØRENSEN,
LEV'S LANDSFORMAND

Filmatiseringen af Jussi Adler Olsens roman "Journal 64" har givet over en kvart million danskere indsigt i et mørkt kapitel af nyere danmarkshistorie. "Journal 64" er et stykke fiktion, hvor de to politieforskere, Carl Mørck og Assad, opklarer en række grumme drab. Men forbrydernes motiv og en del af handlingsforløbet udspringer af den virkelige historie om interneringen af adskillige hundrede kvinder på anstalten på Sprogø.

Fra 1923 og helt frem til 1961 tvangs-anbragte danske myndigheder – uden dom – flere hundrede kvinder, som man anså for at være såkaldt 'moralisk åndssvage' på en anstalt på Sprogø. Kvinderne blev betragtet som 'letfærdige og løssagtige' individer, der var til fare for det danske samfund. Den behandling, som kvinderne blev udsat for, var barsk og ofte nedværdigende. Anstalten på Sprogø var bestemt ikke det eneste sted, hvor man anbragte mennesker i afsondrede reservater – spredt over hele landet lå store centralinstitutioner, hvor titusindvis af børn og voksne med handicap var anbragt under forhold, som vi i Danmark må se skamfulde tilbage på.

I Danmark anno 2018 er vi heldigvis langt fra den historiske virkelighed, der portrætteres i "Journal 64". De fysiske rammer er forbedret, og mennesker med udviklingshæmning eller andre handicap betragtes ikke længere som farlige individer, som det omgivende samfund skal beskyttes imod ved at spærre dem inde. I årene siden lukningen af anstalten på Sprogø har mennesker med udviklingshæmning

– sammen med vigtige allierede – tilkæmpet sig en status som ligeværdige medborgere med lige rettigheder. Mennesker, der ikke blot har krav på den nødvendige hjælp til en hverdag med værdighed og udviklingsmuligheder, men som også er en del af det demokratiske fællesskab.

For omkring 2.000 mennesker er det imidlertid gået endog meget langsomt med at opnå lige demokratiske rettigheder. Voksne danskere med den særlige form for værgemål, hvor man frakendes den retlige handleevne (§ 6 i værgemålsloven), mister nemlig fortsat den helt fundamentale rettighed, stemmeretten til Folketinget. Det skyldes, at grundloven angiver, at alle danske statsborgere over valgsalderen har stemmeret bortset fra 'umyndige'. Og mennesker, som er frataget den retlige handleevne, anses for at være netop 'umyndige'.

Som du kan læse inde i bladet, er regeringen kommet med et lovforslag, der vil ændre værgemålslovgivningen, så ingen – eller i hvert fald meget, meget få – fremover vil være afskåret fra at stemme ved folketingsvalg og folkeafstemninger. Alt tyder på, at Folketinget vedtager lovforslaget, måske endda enstemmigt.

Mange af de 2.000 medborgere med

denne type værgemål er voksne med udviklingshæmning. Og derfor er det en kæmpe glæde for mig som LEV-formand, at der nu endelig ser ud til at være en løsning i sigte. Det har LEV arbejdet for i mange år. Men vi er på ingen måde ene om sejren. Institut for Menneskerettigheder har stædigt holdt fast i emnet gennem mange år. Og mennesker som Martin Rosenlind, der selv har mistet stemmeretten på grund af

et værgemål, har været enestående forkæmpere i den langstrakte kamp. Endelig så har vi fået helt afgørende støtte fra ordførere i Folketinget, der har rejst sagen med beslutningsforslag i salen. Uden bidrag fra mange sider var

vi næppe nået til det resultat, som nu tegner sig. Tak!

Da Danmark blev eksamineret i handicapkonventionen i 2014, var fratagelsen af stemmeretten for personer med værgemål et af de områder, hvor FN's handicapkomite udtrykte alvorlig kritik af Danmark. Med den lovede lovændring kan regeringen snart sætte hak ved netop dette kritikpunkt. Tillykke med det! Men det er nu først og fremmest et tillykke til de 2.000 mennesker, som nu får stemmeret ganske som alle andre. Og et tillykke til det danske demokrati og dermed alle os, som aldrig har prøvet at få frataget stemmeretten.

Lokale 8. klasser bliver inviteret til at tilbringe en temadag hos GAIA Museum i Randers, hvor dagsordenen er forståelse for mennesker med udviklingshæmning, inklusion, dialog og et overflødigshorn af outsiderkunst

Fordomme blev kastet overbord på GAIA Museum

Jeg har måske undgået dem og kigget ned i jorden, hvis jeg gik forbi dem på gaden. Mest fordi, jeg ikke rigtig vidste, hvordan jeg skulle reagere

Asta Anderskov,
elev i 8. klasse på
Randers Lilleskole

Eleverne fra Randers Lilleskole fik en rundtur på GAIA Museum af Mette Nyboe Grønkjær (th.), der viste nogle af de mange kreative konstruktioner frem, som museets egne kunstnere hver dag arbejder på.

Outsiderkunst imponerede Teo Renosto og Asta Anderskov fra 8. klasse fra Randers Lilleskole, da de havde temadag på GAIA Museum.

Her hedder det 'mennesker med særlige behov', 'kunstnere' eller 'medarbejdere'. For det er sådan, mennesker med udviklingshæmning bliver set på GAIA Museum, og det er også på den måde, de gerne vil have omverdenen til at se dem. En tirsdag i oktober besøgte en 8. klasse fra Randers Lilleskole museet og alle værkstederne som en del af et LEV-støttet inklusionsprojekt, der er i fuld gang netop nu. Undervejs blev der kastet fordomme overbord.

- Vi vil rigtig gerne have, at man tidligt i sit liv møder mennesker, der ikke er helt som én selv. Der er så mange undersøgelser, der viser, at over halvdelen af de voksne danskere ikke har lyst til at arbejde sammen med udviklingshæmmede. Møder vi hinanden, så bliver mange af de her barrierer nedbrudt, og det bliver afmystificeret at være anderledes, fortæller Vitus Jordan, der er LEV-formand i Randers.

I flere år har GAIA Museum haft en skoletjeneste, hvor især børn fra mindre klasser kommer på besøg for at prøve kræfter med den kunst, som er hverdag for GAIAs kunstnere. Initiativtager og pædagog Mette Nyboe Grønkjær fandt ud af, at det også var en særdeles god idé at invitere de større børn ind.

- Jeg fik arrangeret, at min søns 8. klasse kom på besøg. Unge i den her alder er ofte usikre på deres udseende og alle forventningerne, og de vil gøre alt for ikke at være unormale. Men hvad er normalt? Kan det ikke være okay at skille sig ud? Uanset hvad, kan det være rigtig godt at få rykket ved ens forestillinger indimellem og opleve, at her har vi en masse mennesker med særlige behov, som har en funktion, og som samtidig ikke er bange for at være anderledes, siger Mette Nyboe Grønkjær og fortsætter:

- Vi har fået en masse positive tilkendegivelser, og vi forventer helt sikkert flere besøg resten af året og i 2019. Kan vi være medvirkende til, at bare én elev i hver klasse om ti år tænker, at de har lyst til at ansætte en person med særlige behov til nogle opgaver i en virksomhed. Eller, at én af eleverne sætter sig ved siden af en af vores medarbejdere i bussen, så er vi nået langt.

ANDET INDTRYK PÅ HJEMMEBANE

Kunsten nærmest myldrer frem overalt bag dørene i GAIA Museums værksteder og udstillinger, som 8. klasse fra Randers Lilleskole passerer på deres besøg. Det imponerer:

- Jeg synes, at det er fedt at se, hvordan de tænker så kreativt og anderledes.

Vi vil rigtig gerne have, at man tidligt i sit liv møder mennesker, der ikke er helt som én selv

Vitus Jordan,
kredsformand for
LEV Randers

De ser noget andet, end jeg gør, når de laver deres kunst, lyder det fra skoleelev Teo Renosto.

- Det er også med til at give et andet indtryk, når man møder de her mennesker på deres hjemmebane, hvor de arbejder med deres projekter, supplerer klassekammeraten Asta Anderskov. De indrømmer begge gerne, at de ikke altid har haft det nemt i mødet med mennesker med udviklingshæmning.

- Jeg har måske undgået dem og kigget ned i jorden, hvis jeg gik forbi dem på gaden. Mest fordi, jeg ikke rigtig vidste, hvordan jeg skulle reagere, beretter Asta Anderskov.

Berøringsangsten og fordommene kan de begge nikke genkendende til.

Det skyldes blandt andet, at de ikke er trygge ved den uforudsigelighed, de forventer at møde hos mennesker med udviklingshæmning.

- Når jeg kører med bussen, så sætter jeg mig normalt ikke ved siden af en person, som jeg tænker er anderledes. Det er først og fremmest, fordi jeg er usikker på, hvordan de mon vil reagere. Så det er nok en nervøsitet, der gør det, og så er det nemmere at lade være, fortæller Teo Renosto.

DET ER KUNST

Under besøget er der plads til både dialog, små oplæg og spørgsmål til kunstnerne. I det skoleeleverne fra Randers Lilleskole er på vej ud fra et af værkstederne kommer det fra én af GAIA's kunstnere:

- Var vi gode nok?

- I var rigtig gode! lyder det samstemmigt fra flere af eleverne, mens de fortsætter i højt humør til nye værksteder.

Ved et bord på et af de andre værksteder sidder 30-årige Mikkel Langberg Pedersen. Han er i beskyttet beskæftigelse på GAIA Museum og er ved at lave en kompleks konstruktion af ispinde i forskellige størrelser.

- Jeg elsker at arbejde med træ, og jeg har også lavet en bil, som blev ret flot. Det er kunst, siger Mikkel Langberg Pedersen.

Spørgsmålet presser sig på, hvad GAIA's egne får ud af, at der kommer skoleelever forbi.

- Det er rigtig hyggeligt, at de spørger, hvad vi laver og ser vores ting. Det kan jeg godt lide, svarer Mikkel Langberg Pedersen, mens han letter på limpistolen og nøje placerer endnu en ispind.

Det er da også glade ansigter, som 8. klasse fra Randers Lilleskole kommer forbi på deres rundvisning i værkstederne og på de forskelligartede udstillinger, der både indeholder værker af folk udefra og GAIA Museums egne kunstnere. Fælles er, at det alt sammen er såkaldt outsiderkunst. Lige nu udstilles der blandt andet dekorerede og fortolkede selvportrætter på én af de midlertidige udstillinger.

Mikkel Langberg Pedersen er stolt over at vise sit arbejde frem til GAIA Museums besøgende. Her er han ved at skabe et værk kun bestående af træspinde i forskellige størrelser.

Selvportrætter af nogle af GAIA Museums kunstnere.

- Vi lagde simpelthen 25 hatte ud på et bord, og så kunne man tage en hat, der appellerede til en. Bagefter fik alle taget et portrætfoto med hatten på, inden de fik udleveret fotografiet og selv kunne fortolke på det og gøre med det, hvad de ville. Det kom der meget interessant ud af. Vi talte meget om identitet, og hvordan man ser sig selv, og hvem man måske gerne vil være, forklarer initiativtager og pædagog Mette Nyboe Grønkjær.

I sit arbejde oplever hun også hver dag, hvor meget det styrker GAIA Museums medarbejdere at have en arbejdsidentitet.

- Det giver dem så meget. Den slags betyder i virkeligheden noget for os alle sammen, så der er vi ikke så forskellige. Alle vil gerne føle, at de har en funktion. Jeg begynder for eksempel ikke at rydde stolene væk efter skoleelevernes besøg i dag, for det har vi en medarbejder, som virkelig sætter en

ære i at gøre. Et andet eksempel er, at vores medarbejdere to gange i ugen samler skrald og cigaretskodder op på Regionshospitalet Randers' område, og det er også super vigtigt for dem. At de samtidig bliver taget godt imod og føler sig som en del af det omgivende samfund er helt afgørende, lyder det fra Mette Nyboe Grønkjær.

På vej ud af GAIA Museums døre efter endt rundvisning er det en samling afklarede elever fra Randers Lilleskole, som har fået konkret udbytte af temadagen:

- Det her besøg har faktisk ændret min opfattelse, og jeg vil helt sikkert ikke være så nervøs og have berøringsangst længere. Fremover vil jeg prøve at møde dem med et stort smil og tale med dem, for det er jeg sikker på, at de vil blive glade for. For det er som om, at jeg bedre forstår dem nu, slutter Teo Renosto.

Inklusionsprojektet på GAIA Museum

LEV Randers har indgået et samarbejde med GAIA Museum om gennemførelsen af ti 8. klassers besøg i løbet af 2018-2019. Formålet er at synliggøre mennesker med udviklingshæmningsaktiviteter og potentialer, skabe øget inklusion og nye netværk. Temadagene på GAIA bliver varetaget af en pædagog i samarbejde med mennesker med særlige behov. Museets elever og medarbejdere vil selv fortælle de unge om at leve med et handicap samt præsentere deres kunst på værkstederne og udstillingerne.

NYE FØRSTEGANGS- VÆLGERE

Når stemmelokalerne – senest i 2019 – åbner op for det kommende folketingsvalg, vil der forhåbentlig være en helt særlig gruppe førstegangsvælgere. Efter adskillige år med pres fra flere sider har regeringen nemlig foreslået en ændring af værgemålsloven, så alle fremover vil kunne stemme – også ved folketingsvalg og folkeafstemninger

Langt de fleste mennesker med et værgemål har allerede i dag fulde demokratiske rettigheder. De modtager valgkort, og mange benytter sig af muligheden for at lade deres stemme blive hørt i det danske demokrati.

Men en særlig type værgemål, hvor man efter værgemålslovens § 6 frakendes den retlige handleevne, har hidtil betydet, at man mistede sin stemmeret. Ifølge grundlovens § 29 har 'umyndiggjorte' nemlig ikke valgret til Folketinget – og hidtil har et værgemål efter § 6 betydet, at man helt mistede sin såkaldte 'retlige handleevne'. Og det betragtes som det samme som at være umyndiggjort i grundlovens forstand.

LEV, Institut for Menneskerettigheder og en række andre organisationer har i en

årrække protesteret over, at mennesker fratages deres demokratiske medborgerskab med den begrundelse, at de har et handicap, som gør, at de har behov for hjælp til at styre deres egen økonomi. De to primære grupper, der har været omfattet af dette sammenstød mellem grundloven og værgemålsloven, er mennesker med udviklingshæmning og mennesker med sindslidelser. I alt cirka 2.000 mennesker.

Protesterne ser nu ud til endelig at have virket. Regeringen har sendt et lovforslag om ændring af værgemålslovgivningen i høring, og hvis det vedtages, vil det betyde, at alle – eller i hvert fald næsten alle – fremover vil bevare deres stemmeret til Folketinget, uanset om de har et værgemål, der indebærer en fradømmelse af den retlige handleevne.

Principielt ville det naturligvis være mest korrekt at ændre grundlovens § 29, således at 'umyndiggjorte' havde stemmeret ganske som alle andre. Men den fremgangsmåde er helt urealistisk, idet det er endog meget kompliceret at foretage ændringer i grundloven i Danmark. Derfor foreslår Justitsministeriet en model, hvor man i stedet ændrer værgemålsloven.

Konkret fremgår det af lovforslaget, at man ønsker at indføre en mulighed for "delvis fratagelse af en persons retlige handleevne". Når der kun sker en delvis fratagelse af den retlige handleevne – frem for en fuld fratagelse, som i dag – vil personer med denne type værgemål bevare valgretten til folketingsvalg. I lovforslaget fremhæves det desuden, at en sådan model vil "bidrage til, at

værgemål i videre omfang end i dag kan skræddersys og begrænses til lige netop det, der er nødvendigt for at beskytte den pågældende person.”

Hensigten med ændringen af værgemålsloven er altså at undgå, at mennesker med denne særlige type værgemål mister deres demokratiske rettigheder, men uden at de mister den beskyttelse, der kan ligge i en frakendelse af den retlige handleevne som beskyttelse

eksempelvis mod at blive udsat for økonomisk misbrug fra andre. I princippet kan der også fremover være personer, som frakendes den retlige handleevne på samtlige områder, og i disse

tilfælde vil borgeren stadig blive betegnet som 'umyndiggjort' – og dermed miste stemmeretten til Folketinget. Det er dog ikke sandsynligt, at der er særligt mange borgere, hvor fratagelse af den retlige handleevne på alle områder er relevant – om overhovedet nogen.

BESLUTNINGSFORSLAG BANEDE VEJEN

Det var et beslutningsforslag fra Enhedslisten, Alternativet, SF og de Radikale, der i februar 2018 lagde grunden til det lovforslag, som Justitsministeriet nu har sendt i høring. Forslaget opfordrede regeringen til at sikre alle med et værgemål stemmeret, og under behandlingen af forslaget kom justitsminister, Søren Pape Poulsen (K), med et løfte: Han ville bede sit ministerium foretage en analyse og vurdere, om der kunne fremsættes et egentligt lovforslag, der kunne løse problemet.

Jakob Sølvhøj fra Enhedslisten var ordfører på de tre partiers forslag, og han udtrykte dengang håb om, at problemet allerede kunne være løst inden næste folketingsvalg. *”Jeg ser frem til, at*

vi til efteråret kan vedtage en lovgivning, der sikrer, om ikke andet, stemmeret til flere, og i bedste fald stemmeret til alle de pågældende borgere,” sagde Jacob Sølvhøj blandt andet som reaktion på justitsministerens løfte om at ville finde en løsning. Om det lykkes inden næste folketingsvalg er endnu for tidligt at sige. Først og fremmest fordi vi ikke ved noget om, hvornår statsministeren trykker på valgknappen og udskriver valg.

Alle hidtidige meldinger tyder på, at der vil være bred opbakning i Folketinget til Justitsministeriets lovforslag. Vi kan således med pæn stor sikkerhed regne med, at alle danske statsborgere over 18 år vil opnå fuldt demokratisk medborgerskab. Før eller siden.

LANG FORHISTORIE

Men det har ikke været let at opnå anerkendelse af, at det er urimeligt og utidssvarende, at Danmark anno 2018 fratager nogle af sine voksne statsborgere stemmeretten, fordi de har behov for hjælp og beskyttelse i forhold til deres økonomi.

Institut for Menneskerettigheder udgav i januar 2012 rapporten *”Selvbestemmelse og værgemål i Danmark”*. Rapporten var en af de første markante analyser og udmeldinger siden menneskerettighedsinstitutionen blev tildelt ansvaret for overvågning af Danmarks overholdelse af FN's handicapkonvention.

Rapportens konklusion var, at fratagelse af stemmeretten for personer med et § 6-værgemål er i strid med FN's handicapkonvention. Desuden kom rapporten med en række andre anbefalinger i forhold til værgemålslovgivningen. Det drejede sig blandt andet om øget satsning på såkaldt 'støttet beslutningstagen', samt at der burde ses kritisk på, hvor mange borgere en enkelt værge kan være værge for. Indtil videre er det desværre kun spørgsmålet om stemmeret, som ser ud til at blive løst.

ÅREVIS MED DEBAT OM VÆRGE MÅL OG STEMMERET

I forlængelse af rapporten om værgemål har der været en langstrakt debat om udfordringerne med værgemål og stemmeret. Der har været adskillige debatindlæg om emnet, og medierne har med jævne mellemrum taget emnet op – især i tilknytning til folketingsvalg eller kommunalvalg. Eksempelvis fremhævede LEVs daværende landsformand, Sytter Kristensen, i et indlæg i forbindelse med kommunalvalget 2013 et absurd forhold omkring, hvem der har stemmeret i Danmark – og hvem der ikke har: *”Prominente kendisser som Klaus Riskær Pedersen eller Kurt Thorsen har papir på, at de har svært ved at håndtere egne - og måske især andres penge på lovlig vis. Alligevel er de udstyret med retten til stemme ved dagens kommunalvalg. Og sådan skal det også være i et ordentligt demokrati. Men hvorfor har mennesker med et § 6-værgemål så ikke denne ret?”*

Emnet havde også høj prioritet i forbindelse med Danmarks eksamination i handicapkonventionen i 2014, og resultatet blev, at Danmark fik kritik fra FN's handicapkomite for at fratage mennesker med værgemål deres stemmeret. Den danske regering beklagede, men forklarede samtidig, at den danske grundlov er vanskelig at ændre.

DOM I HØJESTERET

I 2015 anlagde fire borgere, som var blevet frataget deres stemmeret på grund af et værgemål, sag an mod den danske stat. De ville – støttet af Institut for Menneskerettigheder – have domstolene til at tage stilling til, om den danske praksis i forhold til stemmeret og værgemål var i strid med menneskerettighederne.

Retssagen var vigtig for at fastholde fokus på problemet, men desværre endte det med, at Højesteret i januar i år nåede frem til, at det var lovligt, at staten fratager mennesker med et § 6-værgemål retten til at stemme ved valg

"Jeg læser aviser,
og inden jeg tager
på arbejde ser jeg
nyhederne i tv.

Jeg går op i,
hvad det er for et
samfund, vi har"

Martin Rosenlind

til Folketinget. Højesteret mente heller ikke, at Danmark krænkede sine internationale konventionsforpligtelser.

En af de fire, som anlagde retssagen mod staten, var Martin Rosenlind. Martin har udviklingshæmning og arbejder i receptionen i TV Glad – og så har han et § 6-værgemål, der betyder, at han har mistet sin stemmeret. Martin har i perioden siden retssagen mod staten blev anlagt optrådt i utallige aviser og tv-indslag som et eksempel på, hvem der fratages deres demokratiske rettigheder i forbindelse med et værgemål. I LEV Bladet fra oktober 2017 forklarede Martin, hvorfor det er absurd, at han og andre fratages stemmeretten: "Jeg læser aviser, og inden jeg tager på arbejde ser jeg nyhederne i tv. Jeg går op i, hvad det er for et samfund, vi har".

Martin Rosenlind har ydet et kæmpe bidrag til kampen for demokratisk medborgerskab for alle. Tusindvis af almindelige danskere har som følge af hans medvirken i medierne fået indsigt i, hvem der hidtil er blevet sat uden for demokratisk medindflydelse på grund af et værgemål. Martin har konsekvent fremhævet, at han ikke blot kæmper en kamp for sin egen stemmeret, men også for de cirka 2.000 andre med denne særlige type værgemål.

Martin og de tre andre borgere med et § 6-værgemål tabte som nævnt sagsanlægget mod den danske stat. Men kampen sluttede ikke her. Selvom Højesteret ikke mener, at der er tale om et brud på grundloven eller internationale konventioner, så var der udbredt enighed om – også blandt politikerne på Christiansborg – at Danmark ikke burde være et land, hvor man fratager mennesker med behov for hjælp og beskyttelse deres grundlæggende demokratiske rettigheder.

DELVIS DEMOKRATISK LIGESTILLING I 2016

Den enighed kom tydeligt til udtryk i 2016, hvor Folketinget vedtog en lovændring, som betød, at personer med et § 6-værgemål har fuld stemmeret ved kommunal- og regionsvalg samt EU afstemninger. Disse valg er nemlig ikke reguleret i grundloven, og derfor kunne Folketinget ændre reglerne uden at komme i konflikt med grundlovens § 29 om 'umyndiggjorte'. Alle partier undtagen Liberal Alliance stemte for forslaget, og de ændrede regler kunne derfor træde i kraft allerede den 1. juli 2016 – i god tid inden kommunal- og regionsvalget i 2017, hvor de cirka 2.000 voksne statsborgere med et § 6-værgemål altså kunne stemme for første gang.

Nu er det blot at håbe på, at ændringen af værgemålsloven – og dermed stemmeretten til Folketinget – når at blive vedtaget og træde i kraft, inden statsminister Lars Løkke Rasmussen udskriver valg til Folketinget.

På lev.dk kan du under temaet "Demokrati" finde en samling artikler og debatindlæg om emnet.

SOLHJORTEN
Specialskole for udviklingshæmmede

TRIVSEL LÆRDOM UDVIKLING

SOLHJORTEN ER ET UNDERVISNINGSTILBUD
TIL UDVIKLINGSHÆMMEDE BØRN OG UNGE,
HVOR DER UNDERVISES UD FRA RUDOLF
STEINERS PÆDAGOGIK

UNDERVISNINGSFORLØBET TILRETTELÆGGES,
SÅ ALLE TRE DELE AF MENNESKET I LØBET
AF DAGEN FÅR TILSTRÆKKELEG NÆRING OG
DERMED BRINGES I EN SUND OG HARMONISK
BALANCE.

Kålundsvej 24
3520 Farum

Tlf: 4495 4650
CVR.nr. 2635900

post@solhjorten.dk
www.solhjorten.dk

Højskolen i Krummerup Specialskole med 25 års erfaring

Højskolen i Krummerup er en
specialskole for udviklings-
hæmmede unge. Hos os er der
plads til forskellighed, faglig
fordybelse og læring der giver
livsduelighed. Kom og besøg os
- vi vil glæde os til at se dig.
Læs mere på krummerup.dk

Højskolen i Krummerup
Socialpædagogisk Center
Næstved Kommune
krummerup.dk

Haldagermaglevej 6
4250 Fuglebjerg
telefon 5588 2360
Krummerup@naestved.dk

HØJSKOLEN I
KRUMMERUP
lær & bo

Er uniformen på vej tilbage?

I Aalborg Kommune er man i øjeblikket ved at evaluere et projekt, hvor socialpædagogisk personale har skullet bruge arbejdsdragter i stedet for deres private tøj på arbejdspladsen. Det risikerer at ændre den pædagogiske tilgang til borgeren, mener LEV. En socialpædagog er enig: ”Det bliver sværere og sværere at skabe relationer, når du har uniform på,” som hun udtrykker det

Sammen med de gamle åndssvageanstalter forsvandt også uniformen som klædedragt for personalet, der var og er omkring mange mennesker med udviklingshæmning. Siden har det at være iført uniform for personalet i botilbud været et no go. Og egentlig slet ikke et tema.

Ind til nu. For i Aalborg Kommune har man her i efteråret kørt et forsøgsprojekt, hvor man på socialpædagogiske arbejdspladser har afprøvet arbejdsdragter.

Baggrundene for at tage uniformen op igen er ifølge kommunen et sundhedsmæssigt aspekt samt henvendelser fra medarbejdere, som er trætte af det store slid på eget tøj, der kan opstå som følge af arbejdet med borgerne. Chefkonsulent i Aalborg Kommunes handicapafdeling, Lisbet Trap-Jensen Torp, har i flere sammenhænge forklaret det skærpede fokus på hygiejne med, at medarbejderne på botilbuddene har flere og flere sundhedsfaglige opgaver. Desuden har kommunen fået en række påbud efter, at Styrelsen for Patientsikkerhed har udvidet deres tilsyn til også at omfatte botilbuddene. Tidligere var det embedslægen, der førte dette tilsyn.

For LEVs lokale afdeling i Aalborg/Himmerland kom forsøget som et regulært lynnedslag.

- Det er iværksat af Aalborg Kommune uden høring i handicaprådet. Jeg blev meget forundret, dels over igangsætningen af forsøgsprojektet uden høring i handicaprådet og dels den mangel på historisk viden om udviklingen i tilbudene til mennesker med udviklingshæmning fra institutionsanbringelse frem til borgere i egen bolig, som hele dette forsøg er et tydeligt bevis på, fortæller Anders Hind, formand for LEV Aalborg/Himmerland.

Han siger videre, at han følger op på sagen i handicaprådet – ikke mindst hvorfor rådet ikke er blevet hørt på forhånd. På det seneste møde i handicaprådet lovede kommunen at undersøge sagen nærmere og tage det op på et handicaprådsmøde i november.

Anders Hind, der også er medlem af LEVs forretningsudvalg, ser hele uniformstanken som led i et større værdiskred, der har været undervejs i kommunerne de seneste år.

Det er upersonligt med uniformer, og det lægger afstand til beboerne, for vi sender et signal om, at vi er noget andet end dem, og at vi er forskellige.

Souad Habib, socialpædagog

- Vi ser ønsker om lettere adgang til magtanvendelse, patientliggørelse af borgerne, mulighed for at flytte rundt på folk, udstrakt brug af centralkøkkener, i det hele taget institutionslignende botilbud. Det med uniformer kan man sagtens se som en forlængelse af de tanker. Og det leder i hvert fald mine tanker hen på livet på de gamle forsorgsinstitutioner. Det er dybt bekymrende.

PÆDAGOGERNE SIGER NEJ TAK

Anders Hind har efter at uniformsforsøgsprojektet blev kendt været i tæt dialog med den lokale afdeling af SL (Socialpædagogernes Landsforbund). Her har man samme holdning til brug af uniformer hos deres medlemmer som Anders Hind, der glæder sig over det værdisammenfald, som er mellem SL og LEV.

Til DR Nordjylland har formand for Socialpædagogerne i Nordjylland, Peter Kristensen, sagt om forsøget med at teste arbejdsdragter til de ansatte:

”Det bryder vi os ikke om (...) Når vi arbejder med borgeren, så er det ud fra en tanke om, at vi er ligeværdige mennesker. Vi møder dem, som vi møder alle andre mennesker med de forskelligheder, vi har hver især.”

Han slår over for DR Nordjylland desuden fast, at uniformer signalerer magt, som er uønsket,

når man skal opbygge en relation mellem borgere og pædagoger. Han anerkender kommunens ønske om at undgå smitte og lignende, som kan være båret via tøjet, men han advarer også om at lade hygiejnekravet føre for vidt.

Kredsbestyrelsen for Socialpædagogerne i Nordjylland har drøftet arbejdsbeklædning og sendt et brev til alle medlemmerne om, hvad kredsbestyrelsen mener. Og holdningen er, som Peter Kristensen gør rede for herover. I brevet anerkendes det dog, at der kan være situationer, hvor de ansattes tøj slides voldsomt. Derfor opfordrer kredsene til, at personalet får økonomi til at indkøbe et antal sæt tøj, som alene skal bruges på arbejdspladsen.

DISTANCE TIL BORGERNE

Hele uniformstanken er blevet diskuteret en del i det nordjyske. I en artikel på slnord.dk fortæller pædagoger på Attruphøjs hus A, hvor man har afprøvet arbejdsdragterne, at størstedelen af medarbejderne har været forbeholdne over for tiltaget, selv om ikke alle er enige i dette.

Pædagog Souad Habib er blandt dem, der har prøvet de nye arbejdsdragter. Hun siger:

”Det er upersonligt med uniformer, og det lægger afstand til beboerne, for vi sender et signal om, at vi er noget andet end dem, og at vi er forskellige. Det bliver sværere og sværere at skabe relationer, når du har uniform på,” siger Souad Habib blandt andet.

EVALUERING AF PROJEKTET

Selve projektet om arbejdsdragter er nu ved at blive evalueret. Lisbet Trap-Jensen Torp, chefkonsulent i Aalborg Kommune, siger til slnord.dk, at hun er opmærksom på, at nogle af medarbejderne synes, at det er upersonligt med arbejdsuniformer, og at det skaber distance til borgerne.

Hvis arbejdsdragten bliver en realitet, er det også muligt, at medarbejderne skal tage deres eget tøj på, hvis de skal med en borger ud af huset, fordi mange af borgerne ikke ønsker at blive fulgt af en pædagog i uniform.

Lisbet Trap-Jensen Torp siger:

”Når man er ude af huset, vil medarbejderne typisk ikke komme i kontakt med borgernes kropsvæsker, og det er vigtigt, at man kan gå ned at handle som ligeværdige.”

For Anders Hind er Lisbet Trap-Jensen Torps udtalelse et udtryk for, at uniformssagen har vist et kultursammenstød mellem forvaltningens sundhedsfokus og pædagogernes fokus på relationer. Han siger:

- Socialpædagogerne er ikke, traditionelt, uddannet til at arbejde i en sundheds- og sygdomskultur, men i en relationskultur, hvor man er mere optaget af værdier mennesker imellem end ”kropsvæsker”.

Det går rigtig godt i Danmark

Hvordan stemmer regeringens påstand om fremgang, styrket velfærd og mere tryghed med den virkelighed, som møder mennesker med udviklingshæmning og deres pårørende? Er kernevelfærd ikke noget, som har med omsorgen for de mest sårbare og udsatte at gøre?

Det går rigtig godt i Danmark. Klimakrise og sikkerhedspolitiske udfordringer truer. Men i Danmark går det godt. Det var hovedbudskaberne da statsminister Lars Løkke Rasmussen åbnede Folketinget den 2. oktober med den traditionsrige åbningstale om rigets tilstand. I talen opregnede Løkke en række især beskæftigelsespolitiske fremskridt og forklarede, at den økonomiske velstand for den almindelige dansker er steget siden seneste folketingsvalg.

"Men kvaliteten af et velfærdssamfund kan ikke gøres op i kroner og ører alene. Den skal først og fremmest måles på, om borgerne føler sig trygge. Om hjælpen

kommer, når de har brug for den. Om der er tid til omsorg," sagde Løkke blandt andet i åbningstalen. Det udsagn kan der være meget sandhed i. Tryghed og tillid til at velfærdssamfundet kommer til undsætning, hvis man rammes af for eksempel sygdom eller af et handicap, er afgørende.

I LEV Bladet, nr. 5, august måned i år, fik vi imidlertid et billede på, at trygheden og tilliden blandt pårørende til børn, unge og voksne med udviklingshæmning er blevet svækket markant de seneste cirka ti år. Ann-Charlotte Solberg Kjeldsen, der er mor til en voksen søn med udviklingshæmning, udtrykte det

på denne måde i en af bladets artikler: *"Benjamin har ikke nogen søskende, så hvem skal så hjælpe ham? Han er totalt afhængig af systemet. Og i Assens Kommune, hvor han bor, bliver der sparet rigtig meget, skulle jeg hilse og sige. Det gør mig pisse utryg."*

FRYGT OG BEKYMRINGER

Ann-Charlotte Solberg Kjeldsen er bestemt ikke alene om at nære en stigende utryghed i forhold til velfærdssamfundets omsorg, når man som pårørende 'ikke er her længere'. Og Assens Kommune er bestemt heller ikke ene om at gennemføre store besparelser på handicapområdet. En af de helt gen-

nemgående bekymringer var da netop også angsten for, at velfærdssamfundet ville svigte endnu mere, hvis ikke der er nogle til at 'tage kampen med kommunen'. Det kunne være om retten til et ordentligt beskæftigelsestilbud, om ledsageordningen, antallet af pædagoger i botilbuddet eller om, hvorvidt kommunen skal flytte rundt på mennesker, som bor i botilbud... og en række andre emner.

Skiftende regeringers fortælling om deres prioritering af 'kernevelværd' står i skærende kontrast til den oplevelse, som mennesker med udviklingshæmning og deres pårørende oplever i hverdagen.

Ved præsentationen af regeringens forslag til Finanslov for 2019 proklamerede finansminister Kristian Jensen blandt andet, at *"den sunde økonomi [i Danmark, red] skal bruges til at skabe et endnu mere trygt og nært Danmark, hvor vi investerer i kernevelværd til børn, unge, voksne og ældre..."* Konkret mener regeringen, at den med finanslovsforslaget prioriterer hele 4,2 milliarder kroner til "et løft af velfærden" i 2019.

Det lyder jo af mange penge. Men her er der grund til at være opmærksom på, at 'kernevelværd' er et ganske bredt og diffust defineret begreb. Cirka en fjerdedel af de 4,2 milliarder går til regionernes sundhedsvæsen, og en stor del af pengene til kommunerne er ligeledes målrettet det, som kaldes 'det nære sundhedsvæsen'. I finansministerens 'løft af velfærden' indgår desuden 0,8 milliarder kroner fra Satspuljen. Satspuljen er penge, der er betalt af mennesker på folkepension, førtidspension eller kontanthjælp, idet deres indkomst årligt reguleres mindre end lønudviklingen i samfundet. En betydelig del af velfærdsløftet er så at sige betalt af modtagerne selv.

HVOR BLIVER VELFÆRDSLØFTET AF?

Kaster man blikket ud over landets kommuner, så er det mere end svært at få øje på, at der er udsigt til et 'løft af kernevelværd'. I de igangværende budgetforhandlinger i kommunerne er der over hele landet lagt op til en ny omgang besparelser på diverse tilbud til

børn, unge og voksne med udviklingshæmning og andre handicap.

Lad os tage et par helt friske eksempler.

I Aarhus Kommune beskæres et i forve-

jen beskeden serviceniveau for socialpædagogisk ledsagelse til ferie med mere end en tredjedel. Fem årlige feriedage bliver til tre.

I Norddjurs Kommune var planen helt at fjerne serviceniveauet for socialpædagogisk ferieleadsagelse og forringe

den øvrige ledsagelse markant. Kommunen vil desuden beskære støtten i botilbud, aktivitets- og samværstilbud, STU mv. med hele ti procent. Adskillige andre kommuner planlægger tilsvarende besparelser på forskellige typer tilbud til mennesker med handicap. I en række tilfælde er der tale om generelle procentvise rammebesparelser, som byrådet vil lade kommunens forvaltning føre ud i livet i praksis.

I nogle kommuners beskrivelser af spareforslagene lægges der dog ikke skjul på de konsekvenser, det vil have for den enkelte borger. I Faaborg-Midtfyns Kommune er planen at gennemføre en afvikling af den socialpædagogiske ledsagelse til brugere af det, som betegnes 'Viftens tilbud'. Besparelse: en million kroner årligt. Konsekvensen anfører kommunen selv vil være "... en begrænset mulighed for de borgere til at komme ud fra botilbuddet. Flere af dem gør brug af det til besøg hos pårørende, som det ellers ville være svært eller umuligt for dem at besøge. Andre bruger det til forskellige sportsaktiviteter, som de ellers ikke ville kunne deltage i." (Faaborg-Midtfyns sparekatalog budget 2019).

Det er sådanne forringelser af livsmuligheder og vilkår for blandt andre mennesker med udviklingshæmning, som er virkeligheden i det Danmark, hvor det 'går rigtig godt'. Og det er disse forringelser, der får utrygheden til at stige

blandt pårørende til mennesker med udviklingshæmning.

I ELLER UDEN FOR KERNEN

I en kommende folketingsvalgkamp kan vi være ret sikre på, at 'kernevelværd' vil være et tilbagevendende tema. Et godt gæt er, at praktisk

"Benjamin har ikke nogen søskende, så hvem skal så hjælpe ham? Han er totalt afhængig af systemet. Og i Assens Kommune, hvor han bor, bliver der sparet rigtig meget, skulle jeg hilse og sige. Det gør mig pisse utryg."

Ann-Charlotte Solberg Kjeldsen, mor

taget alle partier vil love en styrkelse af denne særlige form for velfærd, som åbenbart befinder sig i kernen. Men vi kan formentlig være lige så sikre på, at ingen af partierne vil være særligt præcise i deres definition af, hvad kernevelværd egentlig er for noget? Især vil der være tilbageholdenhed med at definere, hvem der *ikke* er en del af kernen, og som derfor ikke fortjener et løft.

Man hører nemlig meget sjældent Folketingets politikere proklamere, at de ønsker nye besparelser på hjælpen til mennesker med udviklingshæmning eller andre med handicap. Velviljen er som regel stor fra den kant. Alligevel har vi over de seneste ti år oplevet, hvordan skiftende regeringer år efter år pålægger kommunerne udgiftslofter, der ikke svarer til det pres på velfærdsydelse, som kommer af, at Danmark har en aldrende befolkning. På socialområdet er der tale om en vedvarende og stigende underfinansiering, hvilket sætter sig igennem i de kommunale budgetter – og dermed i de vilkår, som bydes eksempelvis mennesker med udviklingshæmning. Vel at mærke alt imens der tales om styrket 'kernevelværd'.

Sidsel og Christian var faktisk kærestere i en periode allerede som teenagere, da de var 13 og 14 år, men så kom de bort fra hinanden. De fandt sammen igen, som voksne, på bostedet, og så blev det alvor for alvor.

Det gode liv

På Familiegaarden i Revninge på Fyn lever beboerne som en traditionel sydlandsk storfamilie, når den er bedst. Fire generationer, 11 mennesker, to heraf med Downs syndrom, bor sammen på en stor gård, som de deler med to hunde, et par vildsvin og så det løse

Hvad gør man, når man gang på gang løber sur i krav og regler og bare ikke orker at gennemgå handlingsplaner med kommunen mere. Når man godt vil sikre sin søn og svigerdatter, der begge har Downs syndrom, en god bolig – hvor de kan blive boende så længe, de har lyst. Og når man dybest set har en stor drøm om at bo sammen, hele familien, selv om man i alt er 11 mennesker?

Hvis man har mulighed, gør man måske som familien på Familiegaarden.

Susanne Larsen og hendes mand Jan har sammen sønnen Christian på 27. Christian har Downs syndrom, og han boede i en årrække på et bosted på Midtfyn. Hans kæreste Sidsel, 26, som også har Downs, boede samme sted.

- Christian og Sidsel boede på et godt bosted, men jeg syntes, at de var ved at gå i stå, begge to. De var røget ind i en daglig bosteds-trummerum, og de tog aldrig nogle selvstændige former for initiativ. Og det er ikke det, som jeg har opdraget mit barn til, fortæller Susanne Larsen.

I 2012 købte Susanne og Jan en stor gård i landsbyen Revninge på Fyn sammen med Susannes ældste søn Mads og Mads' kone Linda. De to par havde gået og luret på gården i halvandet års tid, før de sprang til, da gården kom til salg til en overkommelig pris.

- Gården er vores drømmeprojekt. Vi ønskede at finde et hus, hvor vi kunne bo flere generationer sammen, forklarer Mads Jonsen.

Fra begyndelsen var det kun meningen, at det skulle være farmor og farfar og den ældste søn, Mads, hans kone Linda og deres tre børn, Steen, Frederik og Katrine, som skulle bo sammen på gården. Men stille og roligt er beboerkredsen blevet udvidet.

FULDT HUS PÅ FAMILIEGAARDEN

En eftermiddag, hvor Mads og Christian stod og arbejdede sammen i laden, stillede Christian pludselig Mads et helt enkelt, men uventet spørgsmål:

"Hvorfor bor jeg egentlig ikke her?"

Det første, Christian gjorde, da han og Sidsel flyttede ind på gården, var at købe sin egen traktor. Og det SKULLE være en John Deere, for Christian er en stor fan af den hæderkronede forhandler af landbrugsmaskiner. Han er gået all-in og er den stolte indehaver af John Deere- bukser, vest, hat, hættetrøje og t-shirt!

Det spørgsmål overrumplede Mads, og han vidste ikke lige, hvad han skulle svare, for - ja, hvorfor boede Christian egentlig ikke også på gården, med resten af familien?

Mads tog en snak om det med sine forældre og sin kone. De var alle enige om, at det kunne være rigtig rart, hvis Christian kunne flytte ind på gården, men hvis han gjorde, så skulle Sidsel flytte med. Christian og Sidsel har været kæresten i seks år. Og de var, og er, uadskillelige.

Sidsels forældre havde samme holdning – hvis Christian skulle flytte fra bostedet, burde Sidsel have chancen for at flytte med. Sidsels forældre bor i København, men de har tæt kontakt både til deres datter og også til Susanne og Jan og følger på den måde nøje med i Sidsels hverdag.

Så i 2015 besluttede familien, at flokken på gården skulle udvides med to nye beboere.

Det virkede umiddelbart så enkelt - men det holdt kun kort.

TOVTRÆKNING MED KOMMUNEN

- Vi havde egentlig en god dialog med Odense Kommune i starten. Da vi præsenterede kommunen for ideen om, at Christian og Sidsel gerne ville flytte fra bostedet, sagde kommunen: "Supergod ide – det gør I da bare!", forklarer Mads.

Men så fandt familien ud af, at en del af kommunens begejstring dækkede over, at Christian og Sidsel ved en flytning ville komme til at bo i Kerteminde Kommune, som derved skulle overtage de økonomiske forpligtelser for parret.

Kerteminde Kommune jubede ikke over, at de flyttede til Kerteminde.

Christian og Sidsel valgte dog alligevel sammen med familien at flytte ind på Familiengården. Modstræbende indvilligede Kerteminde Kommune derefter i at tildele Christian og Sidsel et antal timer til personlig pleje og til ledsagelseshjælp.

Men familien følte ikke, at hjælpen fungerede efter hensigten. De socialpædagoger, som kom på gården, holdt for eksempel ikke øje med, om Sidsel tog den nødvendige daglige medicin for sin stofskiftesygdom.

- Så bad vi til sidst kommunen om at holde sig væk. Det blev simpelthen alt for besværligt hele tiden at bokse med dem for at få den hjælp, Christian og Sidsel havde behov for, men som de så reelt alligevel ikke fik. Det drænedes bare så meget. Der var så mange regler, vi skulle følge, og handlingsplaner, vi skulle udfylde hele tiden, for at få støtte-timer tildelt.

Nu har familien heldigvis fundet frem til en ordning med kommunen, som fungerer. Linda er ansat som personlig hjælper for både Christian og Sidsel.

Christian og Sidsel kan klare mange ting selv, men Linda får timer til at hjælpe dem med, at de kommer i seng og står op til fornuftig tid, personlig hygiejne, og hun holder også lidt styr på, hvad de køber ind, for eksempel af madvarer. Linda har også fået tildelt et antal timer, så hun kan agere som ledsager, når Sidsel og Christian skal rundt til forskellige aktiviteter, som de ikke har mulighed for selv at kunne klare.

Linda og familien står selv for arbejdet med vasketøj, rengøring og madlavning.

SIDSEL OG CHRISTIAN HAR UDVIKLET SIG

Det kan sætte skub i mange af os, hvis vi bliver stillet overfor nye, uventede krav. Og vi kan udvikle helt nye evner og talenter, når vi er tvunget til det.

Det har i høj grad været tilfældet for Sidsel og Christian.

Susanne Larsen fortæller, at der er sket en meget stor og positiv forandring med Sidsel og Christian, efter at de er flyttet hjem til gården.

Det er dejligt at bo her, vi er gode til at hygge om hinanden. Jeg elsker dette sted, hvor jeg kan være bondekone for Christian

- De har udviklet sig helt fantastisk! De kan på mange måder meget mere, end de kunne tidligere.

Storebror Mads supplerer:

- Sidsel og Christian er blevet meget mere selvstændige, efter at de er flyttet fra bostedet. De er blevet mere 'voksne' i deres måde at tænke på. De ved meget mere om, hvad man kan og ikke kan, og hvad man skal kunne for at leve en hverdag som voksen. De er blevet mere realistiske i deres tankegang. Sidsel var for eksempel tidligere overbevist om, at hun ville designe og lave tøj for Lady Gaga.

Mads smiler og fortsætter:

- Sidsel og Christian er vokset meget, fordi de er tvunget til at forholde sig til virkeligheden, som den er udenfor et bosted. De spejler sig i os andre, og de vil gerne gøre de samme ting, som vi gør.

DEN STORE DAG

Og Christian og Sidsel har taget den helt store konsekvens af, at de gerne vil leve og være som de andre voksne i familien.

Susanne vender sig imod Christian.

- Christian – hvad var det, der skete, den 22. april sidste år?

Der når ikke at gå mange sekunder, så råber Christian og Sidsel i munden på hinanden: "Der blev vi gift!"

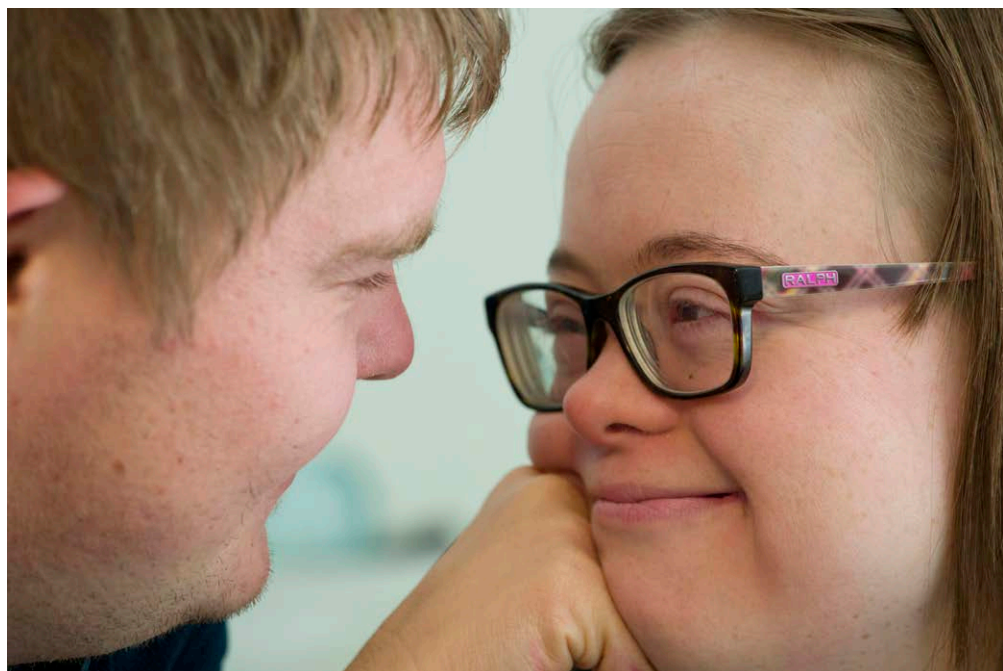
Sidsel og Christian blev gift i den lokale kirke, og i april i år var de på bryllupsrejse til New York. Sidsels øjne stråler, når hun fortæller om Central Park, Empire State Building - og sætter trumf på:

- Og så kørte vi i limousine og fik champagne!

Christian og Sidsels store livsglæde spreder sig til resten af familien, rundt om frokostbordet.

- De er det perfekte match. De er simpelthen skabt for hinanden, siger Susanne, imens hun betragter sønnen og svigerdatteren.

Og Sidsel og Christian er tydeligvis også meget glade for hinanden. Under hele

frokosten sidder de klinet op af hinanden, sender konstant hinanden store smil, og Christian giver Sidsel mange små kærlige knus.

- De supplerer hinanden helt fantastisk. Christian er god til at holde orienteringen og bevare overblikket. Han er den praktiske af dem, som kan arbejde med mange ting, hvor Sidsel er den af dem, der er god til sprog og til matematik, fortæller Susanne.

De er begge to ved at tage deres STU, hvor Sidsel netop fokuserer på dansk og matematik, og de har begge fokus på at arbejde med udvikling af sociale kompetencer.

DRØMMEN BLEV OPFYLDT

Sidsel og Christian fortryder ikke, at de tog springet og flyttede fra bostedet og ind på Familiegaarden. Tværtimod.

- Det er dejligt at bo på bondegården. At være sammen med familien, arbejde med landbruget og være bondemand, siger Christian.

Og Sidsel samtykker:

- Det er dejligt at bo her, vi er gode til at hygge om hinanden. Jeg elsker dette sted, hvor jeg kan være bondekone for Christian, siger Sidsel.

Familien på gården er enige om at give hinanden så meget fred og privatliv, som alle parter har brug for i det daglige, men der er visse, faste traditioner, som holdes i hævd.

Mandag, torsdag og søndag spiser alle aftensmad sammen i stuehuset. Og søndag er det en fin middag, for så er der også dessert inkluderet.

Ellers holder familierne sig for det meste

Ring bare til os

Familien Larsen/Jonsen vil meget gerne stille sig til rådighed for andre familier, der måske går med tanker om at flytte sammen med et familiemedlem med udviklingshæmning.

- Vi vil meget gerne fortælle andre om, hvilke overvejelser, vi havde, og hvad vi foretog os, da vi flyttede sammen her på gården. Vi vil gerne give gode råd, og man må meget gerne ringe til os, eller måske komme på besøg, siger Susanne Larsen.

Du kan træffe Susanne Larsen og hendes familie på telefon: 2251 8835.

Familien Larsen bor på Fyn, i den lille by Revninge, lidt syd for Kerteminde.

Christian og Sidsel nyder at være tæt på deres nevøer og niece på Familiegården.

til deres egne afdelinger af gården – og dog.

Grænserne er i praksis ikke så skarpt-skårne, især ikke for den yngste generation. For Mads og Lindas tre børn står dørene hos farmor og farfar altid åbne. Steen, Frederik og Katrine løber ind og ud hos bedsteforældrene i stuehuset, og Christian og Sidsel får også tit besøg.

Katrine på tre har et helt særligt forhold til sin tante Sidsel, fortæller Linda.

- Ja, Katrine tager min make-up!, siger Sidsel og griner. Linda viser et foto, hvor Katrine tydeligt har fået temmelig meget af Sidsels læbestift på.

VI SKÆNDES – NÆSTEN – ALDRIG

Der er i det hele taget fyldt med liv og larm på gården. Snakken går lystigt over det lange spisebord i køkkenet, en brølende larm afslører, at Frederik igen kører ræs på sin ATV i baghaven, og hundene Otto og Anton hopper op og ned, og op og ned, som Duracell-kaniner på speed for at få del i den hjemmelavede kødpølse.

Solen skinner på indhegningen, hvor vildsvinet Anker ligger og grynter godmodigt, når han bliver kløet med en pind på maven. Christian har nu kørt sin egen traktor frem, som han stolt viser den interesserede fotograf, imens Jan laver kaffe.

Den rene idyl – eller hvad? Giver det virkelig aldrig anledning til konflikter, at så mange mennesker bor så tæt sammen?

- Alt er selvfølgelig ikke rosenrødt. Ikke hele tiden. Vi kan da sagtens blive uenige, siger Susanne.

- Vi kan godt være uenige, og vi kan godt diskutere, men vi finder altid hurtigt en løsning, samtykker Linda – hvis udtalelse må bære en helt særlig vægt – som svigerdatter på en gård, fyldt med mandens familie.

Nogle familiemedlemmer kan godt smække med døre, og nogle har lettere til den korte lunte end andre – men der er enighed om, at de temperamentsfulde i familien lynhurtigt falder ned, så alle efter kort tid er gode venner igen.

SIDSEL OG CHRISTIAN ER SIKRET

Efter Sidsel og Christians indtog på gården, er beboerantallet vokset yderligere. Fire generationer bor sammen, efter at Jans far, Hans Erik på 93, også flyttede ind. Han flyttede ind efter sin kones død og fik sin egen lille afdeling på gården.

Og storfamilien blev endnu større, da den også åbnede sig for en 'udenfor' – en af Mads' tidligere maskinmesterelever, Anders, stod og manglede et sted at bo, og han lejer nu et par værelser på gården.

- Vi er godt klar over, at vi er privilegerede, fordi vi har ressourcerne og muligheden for at leve, som vi gør her; med Christian og Sidsel hjemme. Og jeg føler mig samtidig også dybt privilegeret som farmor, at jeg kan have mine børnebørn boende hos mig. De er guld værd, siger Susanne.

TV-udsendelse om Christian og Sidsel

Fotografen Emil Langballe har fulgt Sidsel og Christian i det seneste års tid. Det vil udmunde i tv-dokumentaren "Et år i Sidsel og Christians liv", som bliver sendt på TV2 til marts næste år. Emil Langballe fulgte også parret, da de var på bryllupsrejse i New York, sammen med Sidsels forældre.

- Vi har ikke et sekund fortrudt, at vi alle flyttede sammen – vi VIL det her, siger Mads.

Familien har dog lavet en aftale, som skal sikre borgfred på gården.

- Vi fik lavet en samejer-overenskomst, da vi flyttede ind. Vi har ikke brugt den til noget, men vi oprettede en, bare for en sikkerheds skyld. Men vi har aldrig skrevet nogle husregler ned. Det ligger bare i luften, hvordan vi opfører os, så vi alle har det rart sammen, fortæller Mads.

Der er dog een ting, som er nagelfast.

- Sidsel og Christian kan blive boende her for evigt. Man kan jo ikke smide dem ud! De bor her – og det er for life! siger Mads fast.

Inklusion i virkeligheden

**En inspirationskonference med fokus på voksne med udviklingshæmning og inklusion.
Tirsdag d. 27. november kl. 9 – 16 i Rådhushallen, Rådhuspladsen 2, 8000 Aarhus C.**

Kom og oplev, hvordan der rundt om i landet skabes arbejdspladser, boligområder, fritidsaktiviteter og meget mere, hvor voksne med og uden udviklingshæmning sammen bidrager til fællesskabet. Du vil gå hjem klogere, beriget og inspireret.

Journalist Nick Horup (som du kender fra de folkekære programmer om Morten og Peter) vil sammen med Rikke Sørensen, formand for ULF-Ungdom, føre dig igennem en dag med personlige fortællinger og inspirerende oplæg fra forskere, politikere og fagfolk.

I løbet af dagen vil du få mulighed for at gå rundt til en række stande, som præsenterer forskellige måder at praktisere inklusion i virkeligheden på.

PROGRAM

- 09.00 Indskrivning
- 10.00 Velkomst v. Liv Gro Jensen, formand for Social- og Beskæftigelsesudvalget, Aarhus Kommune – og sang
- 10.15 Ulrik Nissen, lektor v. Teologisk Institut, Aarhus Universitet
- 10.35 Thorkild Olesen, formand for Danske Handicaporganisationer
- 10.50 Introduktion til stande
- 11.00 Stande og pause – (10 minutter pr. stand af 3 runder)
- 11.40 Rasmus Alenkær, psykolog, ph.d. og forfatter til en række bøger om inklusion
- 12.10 Anja Jørgensen, professor v. Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet
- 12.30 Frokost og stande
- 13.30 Kristian Würtz, rådmand for Sociale Forhold og Beskæftigelse, Aarhus Kommune
- 13.45 Jette Tastesen, næstformand i Udviklingshæmmedes Landsforbund, ULF
- 13.55 Susanne Leire, senior HR-partner i Salling Group
- 14.10 Stande og kaffe
- 15.00 Anni Sørensen, landsformand for Landsforeningen LEV
- 15.20 Perspektivering m/ arrangørkredsen
- 15.50 Tak for i dag og sang

Tilmelding på www.inklusionskonferencen.dk

Konferencen er gratis, og vi byder på morgenkaffe, en let frokost og eftermiddagskaffe.

GIV OS DIN MAILADRESSE OG VIND EN IPAD!

Vil du gerne høre fra Landsforeningen LEV og få invitationer til lokale arrangementer?

Så hjælp os ved at give os din mail-adresse.

Desværre mangler vi mail-adresse og telefonnummer på mange af vore medlemmer. Hvis du ved, at du ikke har meddelt os dette, eller måske bare er i tvivl om det, må du gerne sende oplysningerne til os – enten på www.lev.dk eller på mail lev@lev.dk. Angiv venligst også dit medlemsnummer og/eller navn i mailen.

Blandt de personer, der indsender mail-adresse, trækker vi den 5. december lod

om en iPad 9,7" fra 2018 til en værdi af 3.679 kroner samt to gavekort på hver 200 kroner til Nordisk Film Biografer.

Konkurrencen slutter den 5. december, hvor vinderne får direkte besked. Præmien kan ikke ombyttes til kontanter. Ved præmier til en værdi af over 200 kroner skal der svares gevinstafgift til SKAT. Det er vinderen selv, der skal sørge for det.

Over hele landet gør frivillige i LEV en forskel for mennesker med udviklingshæmning og deres pårørende. Nogle kæmper en politisk kamp for at forbedre livsvilkårene, nogle hjælper familier i svære livssituationer, nogle skaber glæde som besøgsven eller yder en indsats ved at stable sommerfesten på benene. Men hvad driver LEVs frivillige? Og hvorfor er de aktive i netop LEV?

LEV Bladet bringer i hele 2018 en række portrætter, som sætter ansigt på frivilligheden i LEV. I hvert blad fortæller en ny frivillig om sin rolle i LEV og motivationen bag.

AF CLAVS SYLVEST, KOMMUNIKATIONSMEDARBEJDER I LEV ■ FOTO: ALEX TRAN

MØD EN FRIVILLIG

Lisa Marianne Røge, LEV-ven i Svendborg

Lisa Marianne Røge er en del af LEV-venner, et projekt der danner venskaber mellem ældre med udviklingshæmning og frivillige. Da Lisa sidste år flyttede til Sydfyn uden at have et netværk i området, besluttede hun sig for at engagere sig i et frivilligt projekt. Hun blev opmærksom på LEV-venner og tilmeldte sig. Ganske kort tid efter blev hun ven med 73-årige Rino, som hun nu mødes med et par gange om måneden på hans bosted i Svendborg.

HVAD GÅR DIT FRIVILLIGE ARBEJDE UD PÅ?

Et par gange om måneden mødes jeg med Rino på hans bosted i Svendborg. Rino er 73 år. Typisk spiser vi kage og drikker kaffe. Vi ser TV-Bingo og hører meget musik sammen, og så snakker vi om alt muligt. Rino har ofte meget, han gerne vil fortælle om. Han tager tit på ferie. Sådanne busferieture, så han har meget at fortælle om, når vi mødes. Han er et meget spændende menneske at være i selskab med. Og det gik meget hurtigt med at falde i hak med hinanden, da vi mødtes for et års tid siden.

HVORDAN KOM DU I GANG MED DIT FRIVILLIGE ARBEJDE I LEV?

Jeg flyttede til Sydfyn uden at have noget netværk i området. Så jeg tænkte, at det ville give god mening at blive frivillig. Jeg begyndte derfor at søge efter noget, der gav mening for mig. Jeg er uddannet socialpædagog, så jeg kender til mennesker med udviklingshæmning. Og det gav god mening for mig at investere noget tid i at blive LEV-ven – særligt fordi ældre mennesker med udviklingshæmning har et meget begrænset netværk.

HVOR LÆNGE HAR DU VÆRET FRIVILLIG?

Det har jeg været i cirka et år nu. Jeg har tidligere været frivillig, da jeg gik i gymnasiet. Det var i Ungdommens Røde Kors. Men det er første gang, jeg er frivillig i LEV-regi.

LAVER DU DET SAMME NU, SOM DA DU BEGYNDTE SOM FRIVILLIG I LEV?

Det synes jeg faktisk, vi gør. Vores relation har selvfølgelig udviklet sig og vi blevet bedre venner. Jeg har fået en hundehvalp, siden vi begyndte at mødes i sin tid, som jeg nogle gange

OM LEV-VENNER

LEV-venner er et projekt i Landsforeningen LEV, der danner venskaber mellem ældre med udviklingshæmning og frivillige. Formålet er at give ældre udviklingshæmmede, der mangler eller har et begrænset socialt netværk, mulighed for et venskab, der bidrager med oplevelser og giver indhold i hverdagen, og som kan være med til at forebygge ensomhed. LEV-venner er i øjeblikket aktiv i Svendborg, Tønder og Holbæk, og lige nu arbejdes der på at starte projektet op i Ikast-Brande samt Rødovre. Læs mere om LEV-venner på ven.lev.dk eller følg os på facebook.com/LEVvenner.

tager med, når vi mødes nu. Men ellers laver vi det samme, som da vi begyndte at mødes for et år siden. Vi hygger os og har det dejligt sammen.

HVILKEN BETYDNING HAR DET, AT DIT FRIVILLIGE ARBEJDE HANDLER OM MENNESKER MED UDVIKLINGSHÆMNING?

Jeg er ikke pårørende til en person med udviklingshæmning, men jeg har haft flere relationer til mennesker med udviklingshæmning. Blandt andet gik jeg i sin tid et år på højskole, hvor der også var en del mennesker med udviklingshæmning. Og så har jeg

også arbejdet med mennesker med udviklingshæmning. Alle de relationer har været forskellige, men det er det samme, man søger i en venskabelig relation til et menneske. Så for mig betyder det egentlig ikke så meget, at Rino er udviklingshæmmede. Det der betyder noget for mig er, at vi har det hyggeligt sammen. Og det har vi haft lige fra begyndelsen af.

HVAD BRINGER DU IND I DIT FRIVILLIGE ARBEJDE?

Tja, hvad kan jeg sige. Altså, jeg bringer jo mig selv ind i det. Mit professionelle jeg som socialpædagog kan jeg sagtens

lægge på hylden, når jeg er sammen med Rino. Når vi mødes, er vi bare to mennesker, der mødes, og som er helt sig selv. Og det, tror jeg, er ret vigtigt for at få en god relation som LEV-ven – altså at man bare er helt sig selv.

HVAD GIVER DET DIG AT VÆRE FRIVILLIG I LEV?

Det gør mig glad at mødes med en person, der også er glad for at mødes med mig. Vi har det dejligt sammen og har en masse gode grin sammen.

Oftentimes kan vi sidde sammen bare og høre musik uden at tale sammen. Bare lytte.

Og det giver mig ro og en meditativ følelse. Det er jeg ikke så god til at afsætte tid til at gøre på egen hånd. Men det får jeg mulighed for, når jeg er sammen med Rino. Da jeg flyttede til Sydfyn, manglede jeg også en god ven. Det har jeg nu, og det betyder også meget for mig at have en person, som jeg fast mødes med.

KAN DU FORTÆLLE OM EN SITUATION, HVOR DU OPLEVEDE AT GØRE EN FORSKEL?

Jeg kan ikke lige på stående fod komme i tanke om en specifik situation. Men sådan helt overordnet, så forestiller mig jeg, at det gør en forskel, at jeg kommer og besøger Rino fast. Og det er noget, han glæder sig til, og som gør en forskel for ham.

Rino meldte sig faktisk selv på banen i forhold til at få en LEV-ven. Han skrev et fint brev til personalet på hans bosted, fordi han havde et behov for nogen at snakke med. Han har nemlig ikke rigtig nogen pårørende tilbage. Det behov opfylder jeg med den gode relation, vi har. Når vi mødes, får vi i hvert fald snakket og grint en masse sammen.

HAR DU ET GODT RÅD TIL ANDRE PERSONER, SOM OVERVEJER AT BLIVE FRIVILLIGE I LEV?

Kast dig ud i det! Det virker mere uoverskueligt, end det i virkeligheden er. Så hvis man i forvejen overvejer det, så synes jeg bare, man skal gøre det. Det bliver meget hurtigt til en rigtig god oplevelse at mødes med sin LEV-ven.

VIL DU OGSÅ GIVE EN FRIVILLIG HÅND?

I LEV bakker vi op om frivilligt arbejde, der understøtter LEVs formål – nemlig at forbedre livsvilkårene for mennesker med udviklingshæmning og deres pårørende. På www.lev.dk kan du læse om mulighederne for frivilligt arbejde i foreningen, finde LEVs aktuelle frivilligprojekter og kontaktoplysninger til LEV-kredsen i dit lokalområde.

Hjemmepasningen RendbjergHjemmet

RendbjergHjemmet kan tilbyde mere end aflastning i de naturskønne omgivelser i Egersund. Hjemmepasningen tilbyder aflastning i hjemmet til børn og unge i alderen 0-18 år med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse. Ordningen kan fortsætte efter det 18. år, hvis kommunen beslutter det. Formålet med aflastning i hjemmet kan være, at give forældrerne mulighed for at deltage i aktiviteter uden for hjemmet og at give barnet/den unge oplevelser, styrke netværk og socialtræning. Der kan være ture på café, biograf, svømmehal, gå ture, indkøb, madlavning, tur på legeplads, biblioteksbesøg mv. Hver familie får som udgangspunkt tilknyttet to aflastningshjælpere for, at sikre stabilitet og fleksibilitet i opgaveløsningen. Konsulentens vigtigste opgave er, at finde det optimale match mellem familien og aflastningshjelperen, bl.a. ud fra et hjemmebesøg og en personlig samtale med aflastningshjelperen. Konsulentens rolle er at rådgive og vejlede både aflastningshjelperne og forældrene under hele aflastningsperioden. Det er meget vigtigt at alle føler sig trygge ved hinanden og oplever, at der er god kemi. Bevilling af hjemmepasning sker via en sagsbehandler og som udgangspunkt vil de bevilligede timer være fastlagte af kommunen.

Rendbjergvej 9, 6320 Egersund • Tlf. 8872 4470 • www.rendbjergHjemmet.sonderborgkommune.dk

Hvorfor nøjes med det næstbedste?

Mulighed for STU

En dagligdag sammen med syv ligesindede
Interessante og kompetencegivende moduler

LÆRESTEDET
MIKKELSHØJ
HÅNDEN PÅ HJERTET

www.mikkelshoj.dk

Jobkollegiet

Som beboer på Jobkollegiet kommer du til at leve og bo sammen med andre unge, der også har særlige behov. Vi har hvert vores værelse og hver vores måde at leve på. Fællesskabet er til for, at vi kan hjælpe hinanden med at klare mere, så vi hver især kan se, at det kan lykkes at klare et arbejde og lykkes at bo alene.

Fællesskabet på Jobkollegiet er også med til, at vi lærer at være sammen med andre i forskellige situationer og forskellige steder. Jobkollegiet har hjemme i 3 store og hyggelige huse, der ligger tæt på skov og natur i Brabrand. Flere busser stopper tæt på. Vi spiser sammen hver aften og bruger meget tid sammen i vores fælles stuer.

Jobkollegiet har 10 faglige og kompetente medarbejdere, der vejleder os i at holde styr på hverdagens mange gøremål. Der er ansat 1 jobkonsulent, som guider og vejleder i at finde relevante praktikker, STU-forløb og senere skånejob. Når man bor på Jobkollegiet, er det ordinære arbejdsmarked en del af opholdet.

JOBKOLLEGIET

Jobkollegiet • Skovbakkevej 51 • 8220 Brabrand • Tlf. 30 23 75 60 • www.jobkollegiet.dk

Én samlet udredning, én indsats og plan

Der er politisk fokus på handicapområdet for tiden. Regeringen har udsendt et beskæftigelsespolitisk udspil for mennesker med handicap, og der er, som tidligere beskrevet i LEV Bladet, indgået en aftale om magtanvendelse over for voksne med udviklingshæmning. Herudover har regeringen offentliggjort et interessant udspil, "Sammen med borgeren", som skal skabe bedre sammenhæng i indsatserne for udsatte og sårbare borgere. LEV Bladet har set nærmere på udspillet

Tværsætorielle udfordringer, siloopdeling og kassetænkning. Problemer omkring manglende sammenhæng i indsatsen til udsatte borgere har haft mange betegnelser i løbet af årene. Der er således tale om en gammel historie, som her i starten af oktober fik et nyt kaptitel med regeringens udspil "Sammen med borgeren". Udspillet skal skabe bedre sammenhæng i indsatsen over for borgere med komplekse behov og er del af en større sammenhængsreform i den offentlige sektor, som minister for offentlig innovation, Sofie Løhde (V), står bag. Reformen fokuserer blandt andet på at reducere bureaukrati, skabe bedre ledelse i den offentlige sektor, et mere sammenhængende sundhedsvæsen og så altså også give en bedre og mere sammenhængende hjælp til borgere med komplekse problemer.

NY HOVEDLOV SAMLER INDSATSER

"Sammen med borgeren" er på mange måder et interessant udspil. Først og fremmest rummer det et forslag om en ny hovedlov, som sigter mod at styrke koordineringen af indsatsen for udsatte borgere med komplekse behov. Udspillet rummer desuden en række generelle tiltag til forbedring af samspejlet i lovgivningen.

Indførslen af en ny hovedlov skal samle indsats på tværs af lovgivninger på social-, beskæftigelses- og sundhedsområdet. Som reglerne er i dag, modtager mange borgere indsats bevilget efter forskellige lovgivninger. Indsatserne kan have forskellige mål og tilhørende handleplaner, der måske ikke altid arbejder i samme retning. Ønsker borgeren at klage, skal der klages til forskellige instanser med forskellige klagevejledninger og klagefrister. Her vil regeringen samordne indsatsen og give de borgere, som selv ønsker det, én samlet udredning, én indsats og plan, ligesom der også kun skal være én klageadgang. Borgeren skal give et samtykke for at være omfattet af den nye hovedlov, og dette samtykke kan trækkes tilbage.

Anni Sørensen, landsformand i LEV, udtaler om den nye hovedlov:

- Jeg kan godt se behovet for og perspektivet i en bedre samordning af indsatsen. Man skal dog være opmærksom på, hvorvidt den helhedsorienterede løsning medfører en udhuling af eksisterende rettigheder, ligesom vi har set med tidligere forslag om tilbudsvifter og indsatskataloger på servicelovens område. Det er godt, at borgeren skal samtykke, men det er også vigtigt, at den helhedsorienterede løsning hviler på en ordentlig rådgivning af borgeren om konsekvenserne for eksisterende ydelser.

SAMLET AFGØRELSE OM SOCIALPÆDAGOGISK BISTAND OG MENTOR

Der er også i udspillet en række forslag til generelle ændringer af lovgivningen og samspejlet imellem det sociale og det beskæftigelsesmæssige område. Blandt andet skal det

Rehabiliteringsteamet

Rehabiliteringsteamet består af medarbejdere inden for beskæftigelses-, sundheds- og socialområdet (og eventuelt uddannelsesområdet) samt en læge/sundhedskordinator fra regionen. Teamet har til formål at belyse borgerens sag ud fra et helhedsorienteret perspektiv og laver indstillinger til afgørelse i sager på arbejdsmarkedsområdet.

være muligt at træffe en samlet afgørelse om mentorstøtte og socialpædagogisk bistand. Denne støtte ydes i dag efter henholdsvis service- og beskæftigelseslov, hvilket nogle kommuner oplever giver problemer i forhold til at skabe sammenhæng og koordination i indsatsen.

STYRKELSE AF REHABILITERINGSTEAMET

Som et andet element i udspillet ønsker regeringen at udvide de tværfaglige rehabiliteringsteams kompetencer (se boks herover). Regeringen har i dette efterår også offentliggjort et udspil om beskæftigelse for mennesker med handicap, og man har indgået en aftale om forenkling af beskæftigelsesindsatsen. På den baggrund er det lidt bemærkelsesværdigt, at man også i udspillet "Sammen med borgeren" har medtaget et forslag til en væsentlig ændring i rammen for arbejdet på beskæftigelsesområdet.

Rehabiliteringsteamet kan ikke under de gældende regler træffe egentlige afgørelser i sager, men laver i stedet en indstilling. Indstillingen anvendes som grundlag for en afgørelse (eller ofte flere afgørelser), men kommunen er ikke forpligtiget til at følge indstillingen. Ifølge regeringens forslag skal rehabiliteringsteamet have kompetence til at afgøre sager om fleksjob og ressourceforløb, og ydermere skal teamet også kunne beslutte supplerende sociale- og sundhedsmæssige indsatser. Derimod ser det ikke ud til, at man vil ændre i proceduren for tilkendelser af førtidspension, som der i dag træffes afgørelse om i kommunens pensionsnævn på baggrund af en indstilling af rehabiliteringsteamet.

Endelig skal det fremhæves, at regeringen også i udspillet vil åbne op for, at en borger i fleksjob i en periode på to år kan prøve kræfter med job på ordinære vilkår uden at miste sin ret til fleksjob. Forslaget er ikke relevant for mange i LEVs målgruppe, men man kan håbe på, at det kan åbne op for en diskussion af en lignende mekanisme i overgangen mellem førtidspension og fleksjob.

- Grundlæggende er der tale om et udspil, som forsøger at adressere en meget reel problemstilling. Det er der grund til at kvittere for. En stor del af forklaringen på problemerne omkring manglende sammenhæng handler dog også om de økonomiske strukturer, som findes i en kommune. Og den del tager dette udspil ikke fat på, fastslår Anni Sørensen.

Udsnit af elementer i udspillet

EN NY LOV OM EN HELHEDSORIENTERET INDSATS

Regeringen vil for en udvalgt målgruppe samle indsatser fra syv forskellige lovgivninger og fire forskellige sektorområder i én ny hovedlov.

ÉN UDREDNING OG ÉN PLAN

Som en konsekvens heraf vil borgere i disse målgrupper i modsætning til i dag få én samlet udredning og en helhedsorienteret plan, der indeholder borgerens mål og tilhørende indsatser.

ÉN AFGØRELSE OG ÉN KLAGEADGANG

Hvis borgeren ønsker at klage, skal vedkommende i dag klage særskilt over de enkelte afgørelser. Med den nye lov kan borgeren modtage en samlet afgørelse, som der kan klages over.

BEDRE SAMSPIL MELLEML SOCIAL- OG BESKÆFTIGELSESLVGIVNINGEN

Generelt vil man skabe bedre samspil mellem beskæftigelse og det sociale område. Blandt andet skal der i fremtiden træffes en samlet afgørelse om mentorstøtte og socialpædagogisk støtte, som i dag ydes efter henholdsvis serviceloven og beskæftigelsesloven.

NATIONAL AFTALE OM KOORDINERENDE SAGSBEHANDLERE

Regeringen vil indgå en national aftale med KL om koordinerende sagsbehandlere.

TILPASNING AF FLEKSJOBORDNINGEN

Det gøres muligt at prøve kræfter med et job på ordinære vilkår i en periode på to år uden at miste retten til fleksjob.

STYRKELSE AF REHABILITERINGSTEAMET

Regeringen vil gerne give rehabiliteringsteamet kompetence til at træffe afgørelse om fleksjob og ressourceforløb (i dag laver teamet kun en indstilling) samt sociale- og sundhedsmæssige indsatser.

De tilknyttede foreninger

- ny serie i LEV Bladet

LEV har i øjeblikket 16 tilknyttede foreninger. Hver forening repræsenterer typisk et særligt handicap/syndrom, men det kan også være en særlig tilgang til det at have et handicap (Kristelig Handicapforening) samt mennesker med udviklingshæmnings egen forening, ULF. Men hvad foregår der egentlig i foreningerne, hvad er det for handicap, de repræsenterer, og hvorfor er de medlem af LEV? Det er nogle af de spørgsmål, vi prøver at besvare i denne nye serie i LEV Bladet om de tilknyttede foreninger. Første forening er Landsforeningen for Fragilt X syndrom i Danmark.

Eva Bryld, formand for Landsforeningen for Fragilt X syndrom, med datteren Tasse.

Fragilt X

– DET SKRØBELIGE X

Cirka 3000 danskere har syndromet Fragilt X. Fragilt X er den hyppigste form for arvelig udviklingshæmning og det mest udbredte syndrom efter Downs syndrom. Om grunden til at Fragilt X ikke på samme måde er i folks bevidsthed som Downs syndrom, siger formand for Landsforeningen for Fragilt X syndrom Eva Bryld:

- Det burde være kendt som Downs. At det ikke er det hænger sammen med, at de fysiske karaktertræk ikke er så entydige som ved Downs. Der har også ofte været fejldiagnosticeringer. Mange er for eksempel først blevet stemlet med ADHD og autisme, før de har fået den rigtige diagnose, siger Eva Bryld, der selv er mor til en 25-årig kvinde med Fragilt X.

Fragilt X syndrom beskrives således af Center for Fragilt X (Rigshospitalet.dk): "Drenge/mænd med syndromet har udviklingshæmning i varierende grad, spændende fra indlæringsvanskeligheder til sværere mental retardering og autisme. Desuden er der en række karakteristiske træk vedrørende udseende og adfærd, som imidlertid ikke behøver at være til stede hos alle. Det drejer sig om: langstrakt ansigt, store ører, og efter puberteten forstørrede testikler. Mellembørefektioner er hyppige, muskelslaphed

ses med platfod og overstrækbare led. Hos piger ses udviklingshæmning hos

cirka 1/3, og yderligere cirka 1/3 kan have lette indlæringsvanskeligheder. De udseendemæssige og adfærdsmæssige træk ses sjældnere og i lettere grad hos piger."

Fragilt X syndrom er en genfejl. Diagnose kan stilles ved en blodprøve. Mødre til børn med Fragilt X er anlægsbærere, og de er som hovedregel raske. Center for Fragilt X skriver, at "en anlægsbærende kvinde har 50 procent risiko for at videregive mutationen, og risikoen for, at den videregives som en fuldmutation, afhænger af præmutationens størrelse.

Anlægsbærende mænd videregiver kun mutationen som præmutation, idet alle døtre vil arve præmutationen, mens ingen sønner vil arve den (de arver Y kromosomet)." Fosterdiagnostik er mulig.

Er fosterdiagnostikken med til at 'true' eksistensen af mennesker med Fragilt X syndrom (som man har set det med mennesker med Downs syndrom)?

- Nej, ikke medmindre der generelt indføres anlægsbærerscreening for Fragilt X af enten kvinder, der påtænker graviditet, eller kvinder, der allerede er gravide. Dette er ikke på vej i Danmark.

Hvilke mærkesager og aktiviteter har Landsforeningen for Fragilt X syndrom?

- Vores største mærkesag er at sprede budskabet om syndromet. Der er så mange autister rundt omkring, som reelt har Fragilt X. Det gør en stor forskel i undervisning og pædagogik, at man får den rigtige diagnose.

- Vi har årligt en række aktiviteter – blandt andet en årlig familie weekend, fagpersonskursus og pårørendedage samt en gruppe af pårørende, man kan ringe til, hvis man venter et barn med Fragilt X.

10. oktober, i Fragilt X-verdenen bare kaldet X/X, er af de europæiske foreninger udnævnt til Fragile X Awareness Day. Foreningerne prøver denne dag at skabe ekstra opmærksomhed om Fragilt X syndrom.

Hvordan opfatter i medlemskabet af LEV – hvad vil I gerne bruge LEV til?

- I de senere år har vi ikke været specielt aktive omkring LEV. Jeg bruger selv meget tid og ressourcer på syndromet, og det har gjort det svært at finde tid til at prioritere LEV op, selv om vi har talt om det. Jeg er dog med i en arbejdsgruppe om, hvad foreningerne kan bruge LEV til. - Men vi er generelt glad for de kampe, Anni (LEVs landsformand Anni Sørensen, red.) og LEV tager. Og så deler vi meget i vores facebookgruppe fra LEV og KLAP-job – det kan være om personsager og låste døre. Det giver god respons.

OM FRAGILT X

Ordet fragilt kommer af lat. fragilis 'skrøbelig', af frangere 'bryde' (Gyldendal – Den Store Danske). Og det henviser til, at der på X-kromosomet er et lille stykke, der ligner et brud.

Årsagen til syndromet er en fejl (en mutation) i et gen på X kromosomet (FMR1). Fejlen er en udvidelse i den ene ende af genet. Genfejlen fører til, at genet ikke kan fungere og producere et protein FMRP. Manglen på proteinet i cellerne, især nervecellerne, fører til

fejlfunktion og dermed udviklingen af syndromet. Drenge har kun et X kromosom (og et Y), mens piger har 2 X kromosomer, hvilket er forklaringen på, at de har lettere symptomer. (Kilde: Rigshospitalet.dk)

Som noget lidt specielt er der et særligt videncenter om Fragilt X på Kennedy Centret i Glostrup. Det er en del af den højt specialiserede Klinisk Genetisk Klinik under Rigshospitalet. Center for Fragilt X formidler viden om syndromet og tilbyder supervision, undervisning

og kurser for alle relevante grupper og personer. Centeret har således tilknyttet en læge, en psykolog og en socialrådgiver.

Facts om Landsforeningen Fragilt X Syndrom

Foreningen blev dannet i 1998. Cirka 150 familier er i dag medlem af foreningen.

Du kan læse mere og finde kontaktdata på fragiltx.dk.

”HELLERE 1000 KRAM END EN KNYT NÆVE”

- Undersøgelse af magtanvendelser i forhold til voksne med udviklingshæmning på botilbud

En masterafhandling går i dybden med, hvad det er, der driver magtanvendelse på botilbud. Den ene af afhandlingens to forfattere fortæller her om hovedkonklusionerne

Brugen af magt har historisk været begrundet i de paradigmer, der var fremherskende på det givne tidspunkt. Der forekommer desværre fortsat historier, som viser, at der nogle steder udspiller sig parallelsamfund med egne normer bag botilbuddenes lukkede døre. Hvem husker ikke sagerne fra Strandvænget og Tokanten, hvor medarbejdernes nedværdigende tale og hårdhændede behandling af borgerne blev filmet med skjult kamera?

Sager som disse får selvfølgelig stor mediebevågenhed og giver anledning til debat. Hvilket også gør sig gældende, når botilbud får påbud om ikke at låse døre og havelåger. LEV Bladet har dækket den debat, der udsprang af dette, men hvilke forhold på botilbuddene har indvirkning på brugen af magt? Det var vi to forskere ved Masterstudiet på DPU, der i 2017 satte os for at undersøge.

Omdrejningspunktet for undersøgelsen var en empirisk, teoretisk og historisk undersøgelse af magtanvendelser i

forhold til voksne udviklingshæmmede på botilbud. Vi tog udgangspunkt i et botilbud – kaldet *Stjernesked* – der efter et påbud fra socialtilsynet lykkedes med, indenfor et år, at reducere antallet af magtanvendelser med 42 procent. Vi fandt denne case interessant, da nogle af de forhold, som har betydning for magtanvendelser, måtte antages at være ændrede for at kunne opnå en så markant reduktion. Botilbuddets egen forståelse var, at man allerede på tidspunktet for påbuddets udstedelse levede op til lovens bogstav om forebyggelse af magtanvendelser gennem pædagogisk indsats og omsorg for borgerne. Vi valgte at undersøge problemstillingen med fokus på tre temaer: *Institutionskultur, Praksiskultur og faglig identitet* samt *Det pædagogiske blik*.

Vi undersøgte også magtanvendelsesbegrebet med et historisk blik og fandt flere interessante forhold og sammenhænge, men her vil jeg blot nævne én. I perioden september 2005 til maj 2006 bad man fra lovgivers hold Rambøll Ma-

nagement om at evaluere lovgivningen om magtanvendelser, der var indført i januar 2000 og revideret i folketingsåret 2002/2003. Evalueringens fund viser, at lovgivningen har medført et øget fokus på magtanvendelser og opmærksomhed på alternativer. Et citat hentet fra Rambøll Managements rapport illustrerer den holdningsændring, der er sket: *"En medarbejder på et botilbud siger i et interview, at: "vi er blevet bedre til at se mennesket først og så autisten. Vi havde en, der fik vredet armen om på ryggen, når hun skulle have klippet negle, men så kom de nye bestemmelser, og så fik vi jo at vide, at det er planlagt magtanvendelse, og det må vi ikke. Jamen, hvad skal vi så gøre, tænkte vi? Så var der en, der sagde: "Jamen, der findes jo også neglefil". Så nu får hun filet negle hver dag, og det er der ingen problemer med længere." Samme medarbejder siger yderligere: "Det er også blevet en del af pædagogikken, som er rettet mod medbestemmelse, selvbestemmelse. Tidligere trykkede man jo på alarmklokken, og så håbede man, der kom 7 mandstærk, og så kastede de sig jo over personen og lå der og råbte op til en: "Hvad skal vi så gøre?" Og så stod man jo der og blev nærmest mere forskrækket selv over forløbet"* (Rambøll Management 2006, s. 85).

Citatet viser, at da der kommer en ny lov, der regulerer magtanvendelser, må medarbejderne være kreative og finde på nye pædagogiske løsninger på problemstillinger, der tidligere er løst med magt og uden at forholde sig til den borger, der burde være i centrum.

GAMMEL OG NY PRAKSIS MØDES

Tilbage til botilbuddet *Stjernes kud*, hvor vores undersøgelse viser, at man har bevæget sig fra en kultur, der, selvom medarbejderne og ledelsen beskriver den pædagogiske tilgang som Low Arousal, samtidig indeholder elementer, der kan spores tilbage til *Stjernes kud*s grundlæggelse i 1988. *Stjernes kud*s oprindelige pædagogik udsprang af den på daværende tidspunkt fremherskende normaliserings tankegang, som på *Stjernes kud* oprindeligt blev udmøntet i konsekvenspædagogik.

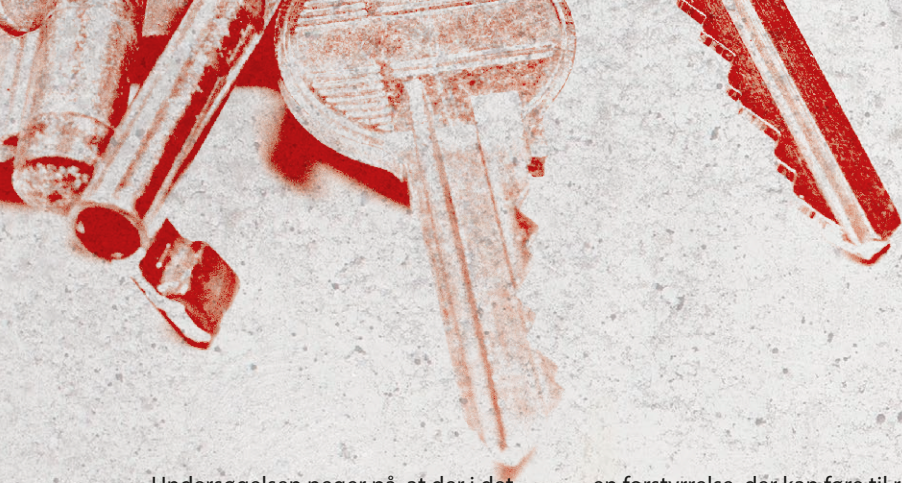
Praksis på *Stjernes kud* er med årene blevet mindre håndfast og mildere, og man har med tiden omfortolket den konsekvenspædagogiske praksis til en Low Arousal tankegang. Elementer af både den oprindelige forståelse og praksis har dog eksisteret sideløbende. Derfor har man på samme tid haft to modsatrettede forståelser af den pædagogiske praksis. Der kommer derved til at eksistere en 'usamtidighed' på botilbuddet. Denne 'usamtidighed' har indflydelse på det pædagogiske objekt, man ser borgerne og praksis igennem, hvilket blandt andet har indvirkning på, hvordan selvbestemmelseretten fortolkes og dermed hvilke pædagogiske interventioner, der forstås som fagligt gangbare. Dette forhold har indflydelse på *Stjernes kud*s egen forståelse af, at der alene foretages de absolut nødvendige magtanvendelser. 'Usamtidigheden' betyder, at der ikke er overensstemmelse mellem det, som fra politisk hold er intenderet og lovgivet i forhold til magtanvendelser og det, der sker i den socialpædagogiske handlen på *Stjernes kud*.

GAMMEL KULTUR HOLDER VED

Analysen af to af undersøgelsens tre temaer, *Institutionskulturen* og *Praksiskultur og faglig identitet*, viser, at der er stærke kræfter på spil, som fastholder den eksisterende kultur. Disse kulturbevarende kræfter har først og fremmest betydet, at *Stjernes kud* har bibeholdt en oprindelig kultur, der har stor betydning for magtanvendelser på tilbuddet.

”Elementer af både den oprindelige forståelse og praksis har dog eksisteret sideløbende. Derfor har man på samme tid haft to modsatrettede forståelser af den pædagogiske praksis.”

Undersøgelsen peger på, at der i det praksisfællesskab, som er på *Stjernes kud*, ligelædes er kulturbevarende elementer, der blandt andet kan henføres til den pædagogiske praksis' kompleksitet. Det betyder, at en stor del af de kompetencer, som kræves for at være en del af praksis, opøves ved at være en del af praksisfællesskabet, og at man derved overtager såvel god som dårlig praksis fra de medarbejdere, der er gamle i gårde.

I den pædagogiske handlen er der megen tavs viden, hvilket netop er viden, der er vanskelig at sætte ord på, og som er fysisk indlejret. Denne viden kan være vanskelig at sætte i spil i fælles refleksion. Undersøgelsen tyder på, at den fælles refleksion, der har fundet sted mellem medarbejderne, i nogen grad har været 1. ordens refleksioner, som er karakteriseret ved ikke at udfordre de i praksis allerede etablerede perspektiver, tilgange og forståelser.

Undersøgelsen indikerer, at en forandring i nogle af de forhold, der har betydning for magtanvendelser, kræver

en forstyrrelse, der kan føre til refleksioner af 2. orden, hvilket betyder, at den sædvanlige tænkning, forståelse og fortolkning skal udfordres. Det ser således ud til, at disse kulturbevarende faktorer kan vanskeliggøre iværksættelse af forandringer for såvel ledelse som for faggruppen, og at det kræver en forstyrrelse udefra. I *Stjernes kuds* tilfælde var det socialtilsynet som forandringsagent, der var denne forstyrrelse og som igangsatte en proces, som har ført til en pædagogik, der nu handler om stressreduktion frem for konsekvens, en aktualisering af diskussionen om borgernes selvbestemmelsesret - og som følge deraf et fald i antallet af magtanvendelser på 42 procent.

Opsummerende kan det siges, at udførere af socialpædagogisk handlen eller socialpædagogisk praksis indgår i et arbejdsfællesskab, der er formet omkring dels faget og dels den konkrete arbejdsplads, hvor praksis udspilles. De forhold, der knytter sig til konsekvenspædagogik i forhold til neuropædagogik og Low Arousal, kan måske nok være specifikke for *Stjernes kud* og den

”I den pædagogiske handlen er der megen tavs viden, hvilket netop er viden, der er vanskelig at sætte ord på, og som er fysisk indlejret.”

historiske baggrund dette tilbud har, mens de kulturbevarende aspekter må siges at være generelle mekanismer knyttet til institutioner og det pædagogiske praksisfællesskab, man finder på tilbud til voksne udviklingshæmmede, og disse vil derfor også kunne iagttages på andre tilbud. Undersøgelsen har vist, at disse forhold har betydning for magtanvendelser på botilbud for voksne udviklingshæmmede såvel på *Stjernes kud* som set i en historisk kontekst.

Om "Hellere 1000 kram end én knytnæve"

Publikationen er en lettere omarbejdet masterafhandling fra 2017. Omdrejningspunktet for denne undersøgelse er en empirisk, teoretisk og historisk undersøgelse af magtanvendelser i forhold til voksne udviklingshæmmede på botilbud.

Susanne Bay Sønderbæk er uddannet socialrådgiver, og har siden 1. januar 2014 været ansat i Socialtilsyn Midt, hvor hun fører tilsyn med botilbud. Herunder hvorvidt tilbuddene overholder lovgivningen og i den pædagogiske praksis arbejder forebyggende i forhold til magtanvendelser.

Lise Usinger er uddannet pædagog, og er ansat som konsulent på et dag- og døgntilbud for voksne udviklingshæmmede.

Lise Usingers opgave er dels at klæde de ansatte på i forhold til lovgivning, etik og arbejdsmiljø dels at gennemgå og kvalitetssikre de magtanvendelser der indberettes fra tilbuddet.

"Hellere 1000 kram end én knytnæve" er udgivet i serien 'Socialpædagogisk faglighed og voksne med psykisk/fysisk handicap' (serieredaktør: Søren Langager) under forskningsprogrammet 'Inklusion og eksklusion – i samfund, institution og pædagogisk praksis' ved Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Aarhus Universitet.

Undersøgelsen er udgivet som e-bog og kan downloades via: <http://ebooks.au.dk/index.php/aul/catalog/book/248>

Hold din ferie i et af LEV's sommerhuse

Var det noget med en hyggelig ferie på Falster, i Vestjylland eller Nordjylland i naturskønne omgivelser? Så overvej at booke et af LEV's sommerhuse. Alle sommerhusene er specielt indrettede for mennesker med handicap.

MARIELYST, SYDFALSTER

– stor naturgrund i et attraktivt sommerhusområde.

LØNNE, VESTJYLLAND

– topmoderne sommerhus med adgang til stort badeland.

HALS, NORDJYLLAND

– attraktivt ferieområde på en dejlig naturgrund.

VIG LYNG, VESTSJÆLLAND

– i det skønne Odsherred ligger Strandhuset blot få hundrede meter fra vandet.

Læs mere om sommerhusene,
og hvordan de bookes, på lev.dk

Landsforeningen

LEV Kontakten

Regionalt opdelt

1000 - 2990

EMIL NIELSENS SMEDEVÆRKSTED A/S GENTOFTE

Grundlagt 1893
Mesterlodden 33
2820 Gentofte
Tlf. 39 65 02 07

3000 - 3670

Bilcentralen ApS

Kørsel uden problemer Special i håndtering af alle typer af lastbiler

Bilcentralen ApS

Bybjerggård 16, Mørdrup • 3060 Espergærde
Tlf. 20 16 01 23 • www.bilcentralen-is.dk

MICHAEL KROGSBØL ANDERSEN
ARKITEKT MAA

Gammel Hareskovvej 301 • 3500 Værløse
Tlf: 38 33 20 42 • Mobil: 26 17 20 42
E-mail: mka@i-m.dk • www.mka-ark.dk

4000 - 4990

R.C. KØLETEKNIK A/S

Damvej 19 • 4621 Gadstrup • Tlf. 46 19 07 32 • www.rc-cool.dk

6000 - 6990

Brøns Ingeniørfirma ApS

www.broens-ing.dk

Damvej 12 | Brøns | 6780 Skærbæk
Tlf. 74 75 34 24 | Fax 74 75 31 20

7000 - 7990

FutureCO₂ol køleanlæg

CO₂ Køleanlæg klar til fremtiden
- intet anlæg er bedre end den medfølgende service

JF Køleteknik A/S

Tlf. 75 71 23 33

www.jf-koeleteknik.dk • mail: jf@jf-koeleteknik.dk
Viessmann Køle frostrum - Arneg Kølemåbler - Panasonic varmepumper

MARJATTA

Tilbud til mennesker med udviklingsforstyrrelser og udviklingshæmning:
Skolehjem, ungdomsuddannelse, vokscentre og værksteder

Strandvejen 15 • 4733 Tappernøje • Tlf. 55 96 51 19
E-mail: marjatta@marjatta.dk • www.marjatta.dk

SØBOGAARD

Voldsgårdvej 36 • 7400 Herning • Tlf. 57 52 60 60

8000 8990

DANSK BOLIGbyg

www.dbb.as

9000 - 9990

Karlskogavej 14

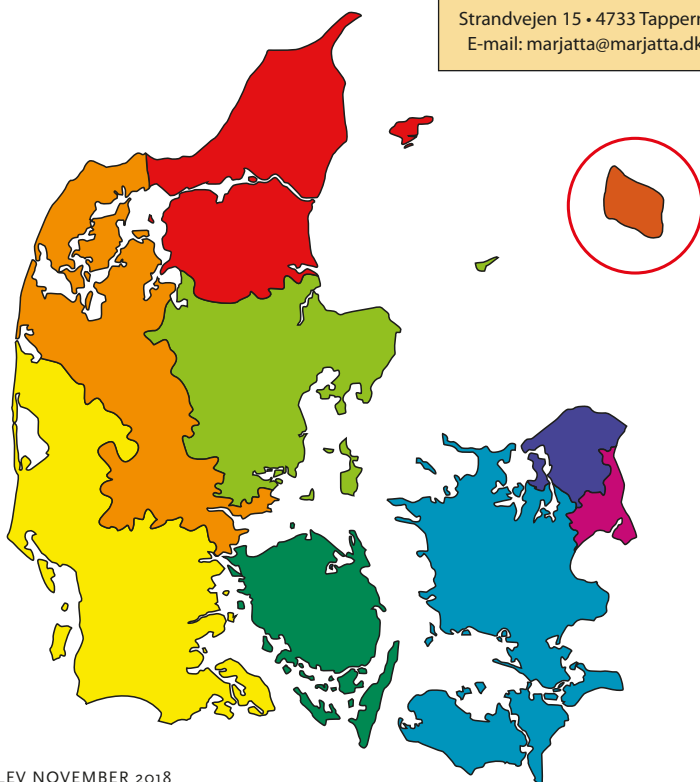
9200 Aalborg SV

70 20 17 33

www.ia-vvs.dk

Ib Andersen VVS A/S

Ågade 27
6000 Kolding
Tlf. 75 94 56 14
suk@sukdanmark.dk

Aftenskolen for udviklingshæmmede.

Ring og rekvirer program for sommerhøjskoler, weekendkurser samt for undervisning i Kolding, Fredericia Vejle, Svendborg og Faaborg Midtfn.

Ravnbjerghus

- Opholdssted for børn og unge med psykiske og fysiske handicap

Als Oddevej
9560 Hadsund
Tlf. 98 58 20 55

www.ravnbjerghus.dk

MARIE GRUBBE

§ 66-104-103-107 og STU

Guldborgsund Autismecenter

Alslevvej 25 • 4850 Stubbekøbing • Telefon 5473 2920 • www.mariegrubbeskolen.dk

Kristelig Handicapforening

- Vi tror, at alle er elskede og værdifulde
- Vi findes i krydsfeltet mellem handicap og tro
- Vi danner netværk og bofællesskaber i hele landet

LÆS MERE PÅ
WWW.K-H.DK OG FACEBOOK

**HELE NORDJYLLANDS
SPECIALSKOLE**

LIMFJORDSSKOLEN

LOGSTØR

STU
I DØGNDRIFT

NATUR • KUNST • IDRÆT • SUNDHED • MEDIER
REJSER IND- OG UDLAND

WWW.LIMFJORDSSKOLEN.DK

UUC MAGLEMOSEN

— Alle har ret til en uddannelse —

Tag din STU-uddannelse eller 10. klasse på UUC Magleмосen i Ballerup

For mere info kan du gå ind på vores hjemmeside www.maglemosen.dk eller kontakte os for et besøg på Tlf. 44 77 61 01

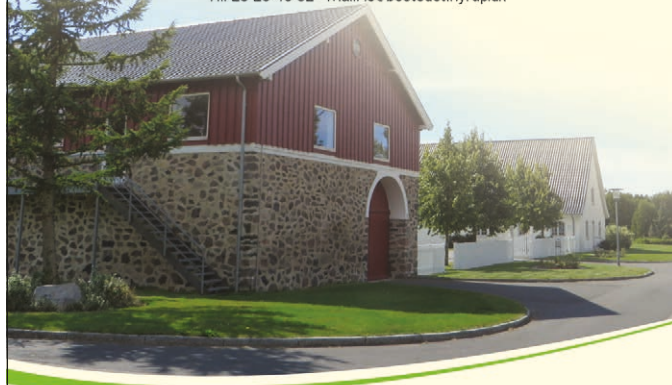
Vi er specialister på vores område

Et bosted med fantastisk kvalitet!

- ♥ Meget stor beboertilfredshed ♥ En høj etisk standard
- ♥ Smukke rammer og omgivelser ♥ Nærværende medarbejdere
- ♥ Gode udfoldelsesmuligheder ♥ Glæde ved årets traditioner
- ♥ Et givende fællesskab ♥ Tillid ♥ Åbenhjertighed
- ♥ Barmhjertighed ♥ Kærlighed

Ønsker du en plads hos os, så kontakt:
Pædagogisk leder/visitorator Inger Stoksbjerg
Tlf. 23 28 46 82 • Mail: is@bostedetinyrup.dk

Skovvej 7 • Nyrup - 4262 Sandved • Tlf: 55 42 19 00 • Mail: bosted@bostedetinyrup.dk • www.bostedetinyrup.dk

HADRULUND

— et helhedstilbud for udviklingshæmmede børn og voksne

- STU for interne og eksterne elever.
- Det pædagogiske arbejde bygger på Rudolf Steiners helsepædagogik.
- Vi tilbyder forløb, hvor eleverne arbejder på værksteder med køkken og have, vævning, håndarbejde, kommunikation og årstiderne.
- Vi tilbyder eleverne: Eurytmi, maletterapi, motion, studieture, virksomhedsbesøg og årstidsfester.

Se mere på hadruplund.dk
Skriv til info@hadruplund.dk

Nye brochurer og åbent hus på Idrætsskolen!

Idrætsskolen er et undervisningstilbud til voksne udviklingshæmmede elever, der går på skolen i et skoleår, i dagtimerne fra 9.00 til 14.00 hver dag. Det nye skoleår begynder mandag d. 12. august 2019, og slutter fredag d. 19. juni 2020. Skolen ligger i dejlige lokaler i Grøndal Multi Center. Vi har informationsaften **onsdag d. 23. januar 2019 kl. 19.00-20.00**, og vi har åbent hus for alle interesserede ansøgere **torsdag d. 24. januar 2019 kl. 09.00-14.00**. Ansøgningsfrist fredag 22. februar 2019.

IDRÆTSSKOLEN
for udviklingshæmmede

Hvidkildevej 64 • 2400 København NV • Tlf.: 38 88 28 46
info@idraetsskolen.net • www.idraetsskolen.net

AKTIVITETS CAMP 2019

**KOM TIL
AKTIVITETSCAMP I LEV
LØRDAG DEN 2. FEBRUAR
2019 KL. 10-16.30 I NYBORG**

Så er det igen blevet tid til at sætte spot på inspirerende aktiviteter og vedkommende fælleskaber!

LEV inviterer alle medlemmer, 'gamle' og nye frivillige samt nysgerrige sjæle til aktivitetscamp lørdag den 2. februar 2019 på Kursuscenter Knudshoved i Nyborg

Campen vil byde på oplæg, workshops og masser af mulighed for at dele erfaringer på tværs.

Læs mere om aktivitetscampen, og hvordan du tilmelder dig på lev.dk. Se aktivitetskalender under "aktiviteter".

**TILMELDINGSFRIST
TORS DAG DEN 24. JANUAR**

 Landsforeningen
LEV

UDVIKLING FOR UDVIKLINGSHÆMMEDE

Forsikringer specielt tilpasset dine behov

Ring til HANDI Forsikrings-
service på tlf. 3635 9640
eller læs mere på
handiforsikringsservice.dk.

HANDI
Forsikringsservice

Kom gratis i biffen

LEV Slagelse/Sorø og LEV Ringsted arrangerer igen i år en gratis biografur.

Denne gang er der mulighed for at se 'Julemandens datter' i biografen Victoria i Sorø. Arrangementet finder sted søndag den 25. november 2018 kl. 14.00.

Tilmelding skal ske til gla@attheweb.dk eller til bodekaer@outlook.dk.

Skulle der komme flere tilmeldinger, end der er pladser i biografen, er det efter først til mølle princippet.

Bedre hjælp til mennesker med sjældne sygdomme

Sundhedsstyrelsen har udgivet en statusrapport vedrørende mennesker med sjældne sygdomme. Den store udfordring for sundhedsvæsenet i dag er at sikre, at der er sammenhæng og koordination for borgerne på tværs af sygehusvæsenet og andre sektorer, skriver sst.dk. Statusrapporten kommer derfor med anbefalinger til, hvordan patienterne kan få nogle bedre forløb.

Anbefalingerne går overordnet på at forbedre patientforløbene, udvikle gode overgange, når børnene bliver unge og voksne, styrke det tværsektorielle samarbejde og forenkle forløbet i kommunerne.

Forældre til børn med handicap og unge og voksne med sjældne sygdomme kan nemlig opleve, at den indsats, de får i hospitalsvæsenet og kommunen, er usammenhængende og ukoordineret.

Rapporten indeholder derfor en anbefaling om at styrke sammenhængen ved blandt andet at etablere én indgang og udgang til og fra kommunen.

Statusrapporten anbefaler også at styrke patient empowerment: altså at støtte patienten, som så selv i højere grad kan tage autoriteten og kontrollen over eget liv.

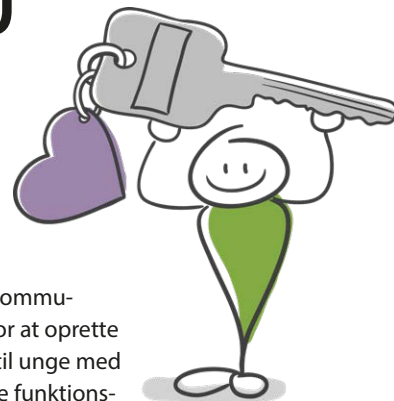
Det internationale samarbejde på tværs af landegrænser er forbundet med stor værdi, fordi antallet af patienter med sjældne sygdomme i de enkelte lande er så få, og statusrapporten anbefaler at øge Danmarks deltagelse i det internationale samarbejde de kommende år på nordisk og europæisk plan.

Der er planlagt en systematisk opfølgning på implementeringen af statusrapporten og en ny statusevaluering i 2021.

Rapporten "National strategi for sjældne sygdomme – Statusevaluering og anbefalinger til den fremtidige indsats (2018)" kan downloades på sst.dk.

Ungdomsboliger til handicappede på vej

Et bredt flertal i Folketinget har besluttet at give kommunerne mulighed for at oprette ungdomsboliger til unge med psykiske og fysiske funktionsnedsættelser. Hidtil har det været sådan i lovgivningen, at man ikke måtte sætte en aldersgrænse ind på plejeboliger og botilbud.

Ændringen blev besluttet i forbindelse med aftalen om revision af reglerne om magtanvendelse på handicapområdet, som blev indgået mellem regeringen, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Alternativet, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti i slutningen af august.

Partierne har sat aldersloftet for den nye type ungdomsboliger på 35 år.

Danske Handicaporganisationer er tilfredse med, at det nu bliver muligt at oprette ungdomsboliger til unge med handicap.

"Unge med handicap vil ligesom alle andre gerne leve et godt ungdomsliv. Hænge ud med vennerne, deltage i fællesskaber og have fritidsinteresser. Det sker bedst, når du bor sammen med mennesker på din egen alder. Flere nye ungdomsboliger vil derfor være rigtig godt for disse unge mennesker," siger formand Thorkild Olesen til altinget.dk.

Også i KL er man glad for det nye tiltag for ungdomsboliger.

"Vores behov ændrer sig med alderen. Og det gælder jo også for mennesker med nedsat funktionsevne. Men det kan være svært at rumme behovene for alle, hvis man har et botilbud med stor aldersspredning. Så det her er en god ide, fordi det giver mulighed for at lave en form for specialisering i forhold til alder, som man ikke har i dag," siger Rigmor Lond, der er chefkonsulent i Center for Social og Sundhed.

Der er dog ikke noget konkret om, hvornår de første ungdomsboliger til unge med handicap står klar.

KORT OG KLART

Nationale retningslinjer for forebyggelse af voldsomme episoder

Kort og klart er en kort udgave af de nationale retningslinjer for forebyggelse af voldsomme episoder på botilbud samt på boformer for hjemløse. Der er desuden udgivet en oversigt over de 11 retningslinjer.

Udgivelsen giver et letlæst overblik over retningslinjerne og de hovedpointer, som indgår i dem.

Formålet med retningslinjerne er at understøtte trivsel og tryghed for borgere og medarbejdere på landets botilbud samt på boformer for

hjemløse for herigennem at nedbringe omfanget af voldsomme episoder og så vidt muligt undgå, at de opstår.

Du kan downloade udgivelsen her: socialstyrelsen.dk – se under 'udgivelser'.

SOCIALTILSYNET SKAL HAVE FLERE MUSKLER

Der er på flere områder behov for, at socialtilsynet får flere beføjelser. Det er både i forhold til kommunernes tilsyn, borgernes handleplaner og mulighed for at stille krav til kompetencer hos personale, skriver Thorkild Olesen, formand for Danske Handicaporganisationer i et debatindlæg i Altinget.

Thorkild Olesen skriver videre:

”En borger skal trives i et tilbud, have en god indsats og nå de mål, der bliver sat for borgeren. Det er kommunens opgave at følge op på, at det sker. Desværre oplever vi nogle gange i handicaporganisationerne, at kommunen ikke gennemfører det lovpligtige personlige tilsyn eller udfører et tilsyn, hvor der ikke bliver talt med borgeren.

Det duer ikke. En borger kan nemlig mistrives i et ellers velfungerende tilbud, og det skal der selvfølgelig gribes ind over for.

Jeg foreslår, at socialtilsynene får beføjelser i forhold til de forpligtelser, kommunerne har over for borgerne.

Socialtilsynet bør kunne pålægge den ansvarlige kommune at foretage et personligt tilsyn med en borger på for eksempel et botilbud, hvis borgeren mistrives eller åbenlyst ikke har gavn af indsatsen. Desuden kunne man med fordel se på reglerne for det personlige tilsyn. Regelsættet er meget løst.

Det er oplagt at præcisere, at det personlige tilsyn skal ske med passende tidsintervaller og ved et personligt møde med den relevante borger.”

Læs hele indlægget og en række andre i Altingets debattema om socialtilsynet på altinget.dk/social.

Skovhjelperne reddet – i et år

Skovhjelperne på Bornholm fortsætter deres arbejde i yderligere et år. Det står klart, efter at næste års kommunale budget er vedtaget, skriver Bornholms Tidende.

Skovhjelperprojektet aktiverer i øjeblikket syv personer med udviklingshæmning, men midt i september blev det annonceret, at projektet, der har eksisteret siden 2009, skulle lukke som en del af kommunens budgetforlig. I stedet skulle de syv skovhjelper flyttes til et nyt tilbud i Rønne.

Lukningen medførte massive protester, men politikerne stod i første omgang fast. Til sidst endte det dog med, at flertallet erkendte, at beslutningen var dårlig, og at hele forløbet omkring beslutningen, herunder inddragelse af de borgere, det berører, ikke havde været særlig god.

Kommunekredse

LANDSFORENINGEN LEV

– udvikling for udviklingshæmmede

LANDSKONTOR:

Blekinge Boulevard 2, 2630 Taastrup
Telefon: 3635 9696
E-mail: lev@lev.dk
Web: www.lev.dk

KONTOR- OG TELEFONTID:

Mandag til torsdag:
9.00-12.00 og 13.00-15.00
Fredag: 9.00-13.00
Bankkonti i AL-Bank:
5332 0245153 (gaver og bidrag)
5323 0382733 (kontingenter m.v.)

LANDSFORMAND:

Anni Sørensen
Tlf. 2628 3083
e-mail: as@lev.dk

LEV BLADET:

Nr. 7/67. årgang 2018
ISSN: 1903-7937

PROTEKTOR:

Hendes Majestæt Dronningen

MEDLEM AF:

Inclusion International
NSR – Nordisk Samarbejdsråd

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Anni Sørensen

REDAKTION:

Anni Sørensen, Arne Ditlevsen,
Emma Borello, Hans Andersen,
Lars Ege, Thomas Gruber,
Thomas Holberg og Clavs Sylvest

FORSIDEFOTO:

Hans Juhl

STOF TIL BLADET SENDES TIL:

Blekinge Boulevard 2, 2630 Taastrup
Telefon: 3635 9696
Telefax: 3635 9697
E-mail: redaktion@lev.dk
Indsendte bidrag afspejler ikke
nødvendigvis LEVs holdninger.

DEADLINE:

LEV 8 udkommer primo december.
Deadline er den 8. november.
LEV 1/2019 udkommer medio februar.
Deadline er den 10. januar 2019.

ANNONCEEKSPEDITION:

FL Reklame
Damgårdsvvej 46, Gram
8660 Skanderborg
Tel. 8793 3786
Email: fl@flreklame.dk

OPLAG: 8.000 stk.

LAYOUT OG TRYK:

Synergi Reklamebureau Webbureau

LEVS RÅDGIVNINGSTJENESTE:

Mandag, tirsdag, onsdag: 10.00-12.00.
Ring på tlf. 8038 0888.
LEV betaler samtalen.
E-mail: raadgivning@lev.dk

MANGLENDE LEVERING AF BLAD:

Hvis du ikke har modtaget
LEV Bladet så send en mail til
redaktion@lev.dk. Så vil vi sørge for,
at bladet bliver eftersendt til dig.

Assens/Middelfart/Nordfyn

Ingrid Rasmussen
Tlf. 2321 8754
e-mail: ingrid-rasmussen@outlook.com

Billund

Mette Andersen
Tlf. 2870 3091
e-mail: flintemarken@gmail.com

Bornholm

Henrik Stilling
Tlf. 2617 0829
e-mail: hstilling@gmail.com

Djursland

Heidi Vølcker
Tlf. 8752 9130
e-mail: heidi@djfh.dk

Dragør/Tårnby

Tina Greve
Tlf. 6071 4705
e-mail: tina-greve@hotmail.com

Egedal

Birgitte Wachter (kontaktperson)
e-mail: egedal@kreds.lev.dk

Esbjerg/Fanø

Dorthe Højriis Thomsen
Tlf. 5230 8771
e-mail: levesbjergfano@gmail.com

Favrskov/Skanderborg

Lone Thykær
Tlf. 8691 1070
e-mail: thykeer@webspee.dk

Faxe/Vordingborg/Stevns

Winnie Lindner Pedersen
Tlf. 2945 8313
e-mail: winnie_lindner@mail.tele.dk

Fredensborg/Hørsholm/Rudersdal

Flemming Sundt
Tlf. 2572 1707
e-mail: flemmingsundt@gmail.com

Frederiksberg

Kirsten Bartroff
Tlf. 3146 9287
e-mail: kirsten.bartroff@kreds.lev.dk

Frederikssund

Anita Stockholm
Tlf. 2112 4004
e-mail: anita@mertzit.dk

Furesø

Sine Holm
Tlf. 4498 4454
e-mail: sine.holm@biomerieux.com

Fåborg-Midtfyn/Ærø

Ulla Stick
Tlf. 6268 1987
e-mail: ulla.stick.kredslev@mail.dk

Gentofte

Jens Christian Pedersen
Tlf. 3968 2056
e-mail: jcpedersen@gmail.com

Gladsaxe

Alice Rasmussen (kontaktperson)
Tlf. 3969 5852
e-mail: alice.rasmus@webspeed.dk

Greve

Allan Jørgensen
Tlf. 4390 8963
e-mail: allan_joergensen@mail.dk

Haderslev

Solvej Laugesen
Tlf. 7484 1665
e-mail: solvej1954@gmail.com

Hedensted/Horsens

Dorrit S. Haulrich
Tlf. 6171 2863
e-mail: dokinira@hotmail.com

Helsingør

Jacob Svendsen
Tlf. 2021 4162
e-mail: jacob.svendsen@pol.dk

Herlev

Malene Hyldekrog
Tlf. 2467 3179
e-mail: malene@hyldekrog.dk

Hillerød/Allerød

Frank Ulmer Jørgensen
Tlf.: 3012 8889
e-mail: frank@ulmer.dk

Holbæk

Mogens Hansen
Tlf. 2149 5389
e-mail: mogenshansen49@gmail.com

Høje Taastrup

Erik Petersen
Tlf. 2211 3430
e-mail: svane1@post11.tele.dk

Kalundborg

Søren Hansen
Tlf. 5950 7416
e-mail: sdh@dbmail.dk

Kerteminde

Jens-Arne Hansen
Tlf. 2044 5318
e-mail: jens.hansen@3f.dk

Kolding

Inge Stausholm
Tlf. 3083 8162
e-mail: inge@istausholm.dk

København

Steen Stavngaard
Tlf. 3066 6596
e-mail: steen.stavngaard@gmail.com

Køge

Claus Nielsen
Tlf. 5628 3428
e-mail: claus.e.nielsen@gmail.com

Lolland-Falster

Vakant

Morsø

Villy Lauridsen
Tlf. 4033 5961
e-mail: lauridsen.1@mail.dk

Nyborg

Ole Skovsbøll
Tlf. 4029 6097
e-mail: skovsboell@hotmail.com

Odder/Samsø

Tom Møller Jensen
Tlf. 3020 9133
e-mail: tom.m.jensen@gmail.com

Odense

Ib Poulsen
Tlf. 5386 1402
e-mail: ib.poulsen@gmail.com

Odsherred

Dorthe Pedersen
Tlf. 2120 8284
e-mail: dorthe.pedersen2@hotmail.com

Randers

Vitus Jordan
Tlf. 2448 4180
e-mail: vitusjordan@gmail.com

Ringsted

Karl Østergaard Hansen
Tlf. 6150 1840
e-mail: lev.ringsted@gmail.com

Roskilde/Lejre

Bruno Sander Nielsen
Tlf. 4632 5432
e-mail: bsn@biogas.dk

Rødovre

Tom Olsen
Tlf. 2021 3651
e-mail: tom-riechmann@post.tele.dk

Silkeborg

Anders Christensen
Tlf. 8684 6221
e-mail:
anderschristensen1976@gmail.com

Skive

Inge-Lise Pedersen
Tlf. 2466 5917 / 2033 7751
e-mail: fthoft@webspeed.dk

Slagelse/Sorø

Gitte Larsen
Tlf. 2853 1309
e-mail: gla@attheweb.dk

Solrød

Carsten Wærens
Tlf. 5614 4125
e-mail: waerens@webspeed.dk

Svendborg/Langeland

Frank E. Jensen
Tlf. 6222 1490
e-mail: edelberg@stofanet.dk

Sønderborg

Finn Schmidt (kontaktperson)
Tlf. 2532 0805
e-mail: fluefinn43@gmail.com

Tønder

Jens Ellekjær
Tlf. 7472 4094
e-mail: je@kreds.lev.dk

Varde

Ole Lennart
Tlf. 2170 0359
e-mail: familien-lennart@mail.dk

Vejle

Karin Runge Hansen
Tlf. 2328 2662
E-mail: karin.runge@outlook.dk

Vejle

Kirsten Marie Sørensen
Tlf. 2176 3921
e-mail: ksorensen@stofanet.dk

Vendsyssel

Fridolin Laager
Tlf. 6146 8087
e-mail: laagerf@gmail.com

Vestegnen

Niels Tobiasen
Tlf. 2420 1624
email: lev.vestegnen@kreds.lev.dk

Vestjylland

Kurt Veise
Tlf. 6140 9025
e-mail: kurt.veise@lev-vestjylland.dk

Viborg

Susanne B. Andersen
Tlf. 2822 0596
e-mail: susannebandersen5@gmail.com

Aabenraa

Calle Bork Thams
e-mail: callethams@gmail.com

Aalborg/Himmerland

Anders Hind
e-mail: hindanders@gmail.com

Aarhus

Anne Kjeld Pedersen
Tlf. 2546 2978
e-mail: anne.kjeld.pedersen@gmail.com

Angelmanforeningen i Danmark

Lene S. Kongpetsak
Tlf. 5380 0284
e-mail: formand@angelmanforening.dk
www.angelman.dk

Danske Døvblindfødtes Forening

Vibeke Faurholt
Tlf. 9885 4332
e-mail: faurholt@mail.tele.dk
www.ddbf.info

Dansk Forening for

Tuberøs Sclerose
Liselotte W. Andersen
Tlf. 8627 7714
e-mail: brandersen@webspeed.dk
www.tsdanmark.dk

Den danske CDG-forening

Pia Seitzberg
Tlf. 4634 1546
e-mail: johnnymadsen@email.dk
www.cdg.dk

Handicappede børn og unge uden diagnose

Anja Grevinge
Tlf. 6178 0508
e-mail: formand@hbud.dk
www.hbud.dk

Landsforeningen for Rubinstein-Taybi Syndrom

Karin Kirkedal Hansen
Tlf. 7569 5559
e-mail: rts.danmark@gmail.com
www.rubinstein-taybisyndrom.dk

UniqueDanmark

Brian Schack
e-mail: formand@uniquedanmark.dk
www.uniquedanmark.dk

Kristelig Handicapforening

Thomas Bjerg Mikkelsen
Tlf. 8741 0138
e-mail: formand@k-h.dk
www.k-h.dk

Smith-Magenis Syndrom Forening

Charlotte Munk
Tlf. 2072 0817
e-mail: skovager9@gmail.com
www.smith-magenis.dk

Landsforeningen Downs Syndrom

Karina Rhiger
Tlf. 2870 4868
e-mail: formand@downssyndrom.dk
www.downssyndrom.dk

Landsforeningen for Fragilt X syndrom

Eva Bryld
Tlf. 2349 0317
e-mail: formand@fragiltx.dk
www.fragiltx.dk

Dansk Forening for Williams Syndrom

e-mail: formand@williamssyndrom.dk
www.williamssyndrom.dk

Landsforeningen for Prader-Willi Syndrom

Jytte Helgogaard
Tlf. 2167 1299
e-mail: jyttehelgogaard@tdcads1.dk
www.prader-willi.dk

Landsforeningen for Sotos Syndrom

Yvonne Wounlund
Tlf. 6447 1090
e-mail: yvonne-wounlund@mail.dk
www.sotossyndrom.dk

Landsforeningen Rett Syndrom

Louise Lund
E-mail: louise@rett.dk

ULF – Udviklingshæmmedes Landsforbund

Lars Gjermandsen
Tlf. 7572 4688
Mobilnr. 2517 0088
e-mail: ulf@ulf.dk
www.ulf.dk

Copyright:

LEV må gerne kopieres og på anden måde anvendes, hvis kilden tydeligt angives.

Et eksemplar af den pågældende publikation bedes tilsendt LEVs redaktion.
ISSN 1903-7937

Polyfa Consultants A/S

Rådgivningsfirma for den europæiske forsvarsindustri. Formidler salg af materiel til politiet og det danske forsvar.

Tlf. 87 25 88 51 • www.polyfa.com

Butikken med smart tøj i store størrelser
Fra 44-56

BOUTIQUE MARIE

8000 Århus C
Tlf. 8619 7477
www.boutique-marie.dk

Helle for fællesskab og udvikling

Efterskoleophold for sent udviklede unge

Kom og vær en del af vores fællesskab og mød nye venner.

Du møder en prøvfri skole med praktiske og kreative værksteder og hvor vi sammen har fokus på din personlige udvikling og livsglæde.

Læs meget mere om vores tilbud på:
www.efterskolenhelle.dk

Region Syddanmark

Specialcenter for Unge og Voksne

- Grønnebæk, afd. Fuglemajgaard og Kompasrosen, Rødding.
- Bøge Allé 16, Ribe.
- Østruplund, afd. Marken, Skoven, Slottet og A-hus.
- Møllebakken, Møllebakkevej 6, Ringe.

Centeradresse:
Klintebjergvej 75 · Otterup
Tlf. 9944 1400 · Mail: suv@rsyd.dk

Højt specialiserede ydelser:
Bo- og beskæftigelsestilbud til voksne psykisk udviklingshæmmede, kendetegnet ved:

- Svær problemadfærd
- Foranstaltningdomte
- Misbrugsproblematikker

Bo- og undervisningstilbud til børn og unge med svære psykosociale udfordringer.

specialcenterungevoksne.regionsyddanmark.dk

Vi tilbyder ophold og nære naturoplevelser tilpasset jeres behov. Med afsæt i jeres ønsker og vores erfaring og forståelse kan I trygt benytte Gedser Naturcenter som udgangspunkt for mange positive oplevelser.

Se mere på www.gedsernaturcenter.dk

Ring for tilbud/forslag: 2284 4874

Oplev fx: Danmarks sydligste punkt, Fiskeri, Vandre- og Cykelture, Strandene, Boldspil, Hyggeaftener Inde og ude, Bål og fællessang, Naturforståelse, Find fossiler, Rundvisning i bostedet Toldhuset og STU-Toldcaféen, Besøg byens museer og andre seværdigheder...

RÅDGIVNING, REVISION OG REGNSKAB

BDO i Aalborg
Visionsvej 51, 9000 Aalborg
Tlf. 96 34 73 00

WWW.BDO.DK

STU i integreret bo-, uddannelses- og fritids-tilbud beliggende på økologisk bondegård

VI UDBYDER:

- Landbrug, mark arbejde og pasning af Angus kvæg.
- Gartneri, pasning af grønne områder og væksthuse, hvor der også er geder, fugle, katte og høns.
- Køkken, her produceres mad til skolens elever og til festlige højtidler.
- Bageri, hvor der bages brød af gårdens egen mel.
- Hesteskole, hvor der undervises i ridning og pasning af gårdens heste.
- Mølleri, der maler markens afgrøder.
- Håndværkerlinjen, her undervises i snedker og tømrer arbejde.
- Kreativ, hvor der laves brugskunst pileflet.
- Naturpleje.

Det er muligt at tage traktorkørekort og der udover er det muligt ved behov at tage diverse kurser.

Alle elever PAS-testes og der udarbejdes personlige undervisningsplaner.

ØSTAGERGÅRD
Slettebjergvej 21,
4174 Jystrup
Tlf. 57 52 88 14
post@oestagergaard.dk

www.oestagergaard.dk

Navigatio

Har du et barn

med autisme, ADHD eller udviklingshæmning?

Er det en udfordring at få hverdagen til at hænge sammen?
Er det svært at navigere i samarbejdet med det offentlige og skolen?

Navigatio kan være med til at skabe overblik, reducere stress, målrette indsats og tydeliggøre jeres hverdag for samarbejdspartnere.

Kontakt mig og få en uforpligtende snak om jeres situation og hvordan jeg evt. kan hjælpe jer.

Se mere på
www.hanskastbjerg.dk
60 54 00 74

Beskæftigelse Chaplin

Et rigtigt arbejde...

Chaplin er en socialøkonomisk virksomhed i Helsingør som siden 2003 har ydet botræning, beskæftigelse og uddannelse til mennesker på særlige vilkår.

Her er medarbejderne i front i den daglige drift, med hver deres arbejds- og ansvarsområder. Det pædagogiske personale støtter og vejleder den enkelte og de forskellige teams.

...med mange muligheder
Vil du lære at lave bolcher?
Eller løse håndværks- og pedelopgaver?
Vil du designe smykker?
Ekspedere kunder i en stor stogbutik?
Vil du tilberede og anrette mad på byens bedst besøgte café i hjertet af Helsingør?
Eller vil du servere for de mange glade gæster?
Vil du lære at arbejde med 3D print?
Chaplin har det hele ...

Chaplin
BO, BESKÆFTIGELSE OG UDDANNELSE

WWW.CHAPLIN.AS

Vi klarer alle opgaver! Flexibilitet og kvalitet til den rigtige pris

Virkelyst 4 • 4420 Regstrup
Tlf. 59 12 10 44 • jc@msmv.dk

Den selvejende institution
HVEM • KAN
Voksen-socialt opholdssted

Teglvangen 54 Als
9560 Hadsund
Tlf. 98 58 18 58
www.hvem-kan.dk

Mærk det du holder af

www.navnelapper.dk

MARKER SCANDINAVIA

Ledborg Alle 10 • 4320 Lejre • www.marker-scandinavia.com

JEG ER UNG OG HAR
UDVIKLINGSHÆMNING - KAN
DET OVERHOVEDET LADE SIG
GØRE, AT JEG FÅR
EN FORSIKRING?

JEG BOR I ET
BOFÆLLESSKAB, ER DET
SÅ MULIGT AT FÅ EN
FORSIKRING, DER IKKE KOSTER
FOR MEGET?

JEG HAR ET HANDICAP,
SÅ DERFOR ER DER INGEN
FORSIKRINGSSKABER, DER
VIL FORSIKRE MIG.

NÅR MAN ER
UDVIKLINGSHANDICAPPET,
SÅ HJÆLPER KOMMUNEN DA
MED EN FORSIKRING,
GØR DEN IKKE?

HVAD KAN DER SKE I
MIT LIV, SOM GØR, AT DET
ER NØDVENDIGT, AT JEG
FÅR EN FORSIKRING?

Forsikring

- er det overhovedet noget for mig?

Er dette tanker, du kan nikke
genkendende til?

Så kunne HANDI Forsikrings-
service være en god mulighed
for at få svar på dine spørgs-
mål om forsikring.

Vi tilbyder forskellige
forsikringsmuligheder til
mennesker med udviklings-
hæmning og andre handicap.

Ring til os og hør nærmere.

CODAN **HANDI**
Forsikringservice

HANDI Forsikringservice
Tlf. 3635 9640
Mandag - torsdag
kl. 9-12 og kl. 13-15
Fredag kl. 9-13
Email: handi@lev.dk
handiforsikringservice.dk